

KALA- JA RIISTARAPORTTEJA nro 362

*Mikko Airaksinen
Pentti Valkeajärvi*

Vapakalastus Keski-Suomen koskilla vuonna 2004

Osa II. Kalastajien näkemyksiä kalastuksen järjestelyistä
ja taimenkantojen hoidosta

Jyväskylä 2005

*Mikko Airaksinen
Pentti Valkeajärvi*

Vapakalastus Keski-Suomen koskilla vuonna 2004

Osa II. Kalastajien näkemyksiä kalastuksen järjestelyistä
ja taimenkantojen hoidosta

2005

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

Mikko Airaksinen ja Pentti Valkeajärvi

Vapakalastus Keski-Suomen koskilla vuonna 2004. Osa II. Kalastajien näkemyksiä kalastuksen järjestelyistä ja taimenkantojen hoidosta

Tutkimusraportti

Järvitaimen Keski-Suomessa – elämyksestä elinkeinoksi, projektit 202 043, 202 044

Vuonna 2004 toteutettu koskikalastuskysely liittyi Keski-Suomen TE-keskuksen (EMOTR), kuntien, kalastusalueiden ja yritysten rahoittamaan Keski-Suomen järvitaimenhankkeeseen. Kyselyssä kohdejoukkona oli keskisuomalaisilla lupakoskilla (27) kalastaneet henkilöt. Keski-Suomen koskikalastaja on keskimäärin 30 -vuotias ja keskimääräistä suomalaista vapaa-ajankalastajaa aktiivisempi kalastuksen harrastaja. Maakunnassa kalastaneista 60 % asui Keski-Suomen ulkopuolella. Vapakalastusvuorokausia kertyi vuodessa henkeä kohden keskimäärin 34, niistä puolet Keski-Suomessa. Nuorten kalastajien harrastus painottui selvästi kotimaakuntaan. Kalastus perholla oli selvästi suosituin pyyntimuoto. Virtaavat vedet arvotettiin mieluisimmaksi pyyntipaikaksi. Rahaa koskikalastajat käyttivät vakalastukseen keskimäärin 36 euroa/vrk. Kalastajat arvioivat harrastuksensa vakalastuksen parissa lisääntyvän tulevaisuudessa.

Koskikalastajien mielestä kiinnostavimpia koskikohteita maakunnassa ovat Huopanankoski, Keihärinkoski, Keskenkoski, Kapeen koskialue ja Kymönkoski. Kohteen saalisvarmuus lisäsi selvästi kiinnostavuutta, mutta kirjolohen istutus vähensi yleensä kiinnostavuutta. Rungas puolet vastanneista piti kohteiden keskiarvona kalastussääntöjä onnistuneina. Tyytyväisimpiä oltiin Lujian-Kapeenkosken sääntöihin. Kalastajakiintiön olemassaolo paransi tyytyväisyyttä sääntöjä kohtaan. Kalastussääntöihin tyytyväiset pitivät myös lupahintoja sopivina. Pelkkä pyydystä ja päästä –kalastus yleisellä tasolla sai alle 20 %:n kannatuksen, mutta joillakin kohteilla kolmannes vastaajista piti sitä sopivana pyyntimuotona. Puolet kalastajista kannatti pyydystä ja päästä –lupaa kuitenkin toisena vaihtoehtona.

Oheispalveluja, majoitusta ja/tai ruokapalveluja, käytti keskimäärin vain 15 % vastanneista, joillakin kohteilla kuitenkin yli 60 % vastanneista. Opaspalveluja käytti vain prosentti kalastajista. Majoituspalvelujen tasoon, sikäli kun niitä oli käytetty, oltiin varsin tyytyväisiä. Lisäksi muutamilla kohteilla olisi kysyntää paremmalle majoituspalvelulle. Oheispalvelujen käytön arvioitiin lisääntyvän tulevaisuudessa.

Pyyntikokoisten istukkaiden rasvaeväleikkaukset niiden tunnistamiseksi luonnontaimenista näki tärkeäksi 92 % vastaajista. Vastaavasti ehjäeväisten luonnontaimenien vapauttamista kannatti keskimäärin 68 % kalastajista. Kaksi kolmasosaa kalastajista toivoi istutusvarat käytettävän pienpoikasistutuksiin pyyntikokoisten sijaan. Millään kohteella ei haluttu kokonaan luovuttavan istutuksista. Mahdollisuus luonnontaimenien kohtaamiseen lisää selvästi maksuhalukkuutta.

järvitaimen, Keski-Suomi, koskikalastajan profiili, kalastusmatkailu, kalastusjärjestelyt

Kala- ja riistaraportteja 362

951-776-505-3

1238-3325

27 s. + 1 liite

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
Viikinkaari 4, PL 2
00791 HELSINKI
Puh. 0205 7511 Faksi 0205 751 201
<http://www.rktl.fi/tutkimuslaitos/julkaisut> (pdf)

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
Viikinkaari 4, PL 2
00791 HELSINKI
Puh. 0205 7511 Faksi 0205 751 201

Sisällys

1. JOHDANTO.....	1
2. AINEISTO JA MENETELMÄT.....	2
2.1 Kohderyhmä ja otanta.....	2
2.2 Otokoko ja kyselyn palautusprosentti.....	2
2.3 Kyselylomake ja kyselyn teemat.....	3
3. KESKI-SUOMEN KOSKIKALASTAJAT.....	5
3.1 Kotipaikka ja ikä.....	5
3.2 Kalastusharrastus ja rahan käyttö.....	7
3.3 Kalastusharrastus tulevaisuudessa.....	9
4. KALASTAJIEN NÄKEMYKSIÄ KOSKIKOhteista.....	11
4.1 Kohteiden kalastuksellinen kiinnostavuus.....	11
4.2 Kalastussäännöt.....	12
4.3 Lupahinnat ja -vaihtoehdot.....	12
5. OHEISPALVELUJEN KÄYTTÖ.....	14
5.1 Oheispalvelujen käyttö vuonna 2004.....	14
5.2 Näkemyksiä kohteiden palvelutarjonnasta.....	14
5.3 Oheispalvelujen käyttö tulevaisuudessa.....	16
6. KOSKIKALASTAJAT JA VILLI TAIMEN.....	17
6.1 Luonnontaimenten vapauttaminen ja eväleikkaukset.....	17
6.2 Istutustoiminta.....	18
6.3 Luonnontaimen lisää maksuhalukkuutta.....	21
7. JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET.....	25
8. KIITOKSET.....	27
KIRJALLISUUS.....	28
LIITTEET.....	30

1. Johdanto

Suomalainen vapaa-ajankalastus on tyypillisimmillään kesämökkikauden pyyntiä lähijärvellä heittouistellen, onkien sekä verkkoja tai katiskoja pitäen. Kansallisena erityispiirteenä korostuu passiivisilla pyydyksillä tapahtuva ns. kotitarvekalastus, jota harrastaa vapaa-ajankalastajista Suomessa kolminkertainen määrä muihin Pohjoismaihin verrattuna. Vapapyynnin osalta varsinkin onkiminen kiinnostaa suomalaisia iästä, sukupuolesta ja asuinpaikasta riippumatta. Järvikalastuksen suosiota kuvaa myös perinteisten järvikalojen ahvenen ja hauen arvostus saaliskaloina (Mikkola ja Yrjölä 2003, Toivonen ym. 2003). Vuonna 2002 ahven- ja haukisaaliin osuus vapaa-ajankalastajien saaliista oli 56 % (Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2004).

Koskikalastus on Suomessa järvikalastukseen verrattuna selvästi pyyntiponnistukseltaan pienempi ja kapeamman harrastajaryhmän suosima kalastuksen osa-alue. Esimerkiksi virtavesillä yleinen perhokalastus kattaa vain 1,5 % vapaa-ajankalastuksen kokonaispyyntiponnistuksesta (Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2004). Vähäisestä volyymista huolimatta koskikalastuksen merkitys voi olla paikallisesti hyvinkin merkittävä niin pyyntiponnistuksella kuin taloudellisestikin mitaten. Esimerkiksi tunnetut matkailukohteet Tervon Koskimaa (ent. Lohimaa) Äyskosken rannalla ja Varjolan tila Laukaassa Kuusaankosken rannalla saivat liiketoimintansa aikoinaan vauhtiin onnistuneella koskikalastuksen tuotteistamisella.

Koskikalastuksen keskeisiä vetovoimatekijöitä ovat lohensukuiset saaliskalat. Vielä noin 10 vuotta sitten suurimmalle osalle koskikalastajista riitti, että saalis varmistettiin pyyntikokoisten taimenten tai kirjolohien mittavilla istutuksilla ja tiettyjen kohteiden istutuspäivät julkaistiin jopa alan erikoislehdissä. Koskikalastajien arvomaailma on kuitenkin muuttunut ajan kuluessa ja villit luonnontaimenkannat ovat lisänneet arvostustaan. Tästä esimerkkinä voidaan mainita pyydä ja päästä- ja valikoivan kalastuksen yleistymisen sekä edellisiä ideologioita noudattavat kalastuskohteet, jotka ovat löytäneet kalastajakunnasta oman, pääasiassa perhokalastajista koostuvan asiakasryhmänsä. Kalastajien arvostus viljelejä lohikalakantoja kohtaan Suomessa on kuitenkin vasta heräämässä yleisellä tasolla, sillä suomalaisten vapaa-ajankalastajien ylimääräinen maksuhalukkuus nykyisten villien kalakantojen ylläpitämiseksi on Pohjoismaiden alhaisin (Toivonen ym. 2000).

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen toteuttamassa Järvi- ja Keski-Suomessa -hankkeessa on selvitetty mahdollisuuksia kehittää kalastusta ja kalastusmatkailua villin järvi- ja Keski-Suomen taimenkannan tarpeet huomioiden. Tämä raportti on hankkeen koskikalastuskyselyjen toinen osa, jonka punaisena lankana on asiakasnäkökulma. Ensimmäinen osaraportti käsitteli vapakalastuksen saalista ja pyyntiponnistusta koskilla (Airaksinen ja Valkeajärvi 2005). Kyselyn tavoitteena oli selvittää, millaisia asiakkaita Keski-Suomen koskikohteilla kalastaa sekä millaisia käsityksiä ja toiveita kalastajilla eri koskikohteiden osalta on. Kalastajien näkemyksiä pyydettiin kohteiden taimenkannan tilasta, kalastuksen säätelystä, kalastonhoidosta sekä kohteiden palvelutarjonnasta.

Hankkeen päärahoittaja on Keski-Suomen TE-keskus EMOTR-rahaston kautta. Lisäksi hanketta ovat rahoittaneet useat kunnat, kalastusalueet ja yritykset.

2. Aineisto ja menetelmät

2.1 Kohderyhmä ja otanta

Kyselyn kohderyhmä oli vuonna 2004 keskisuomalaisilla lupakoskilla (27 kpl, kuva 1) vierailleet kotimaiset urheilukalastajat. Kalastajien yhteystiedot saatiin koskilta palautetuista saaliskyselylomakkeista (Airaksinen ja Valkeajärvi 2005). Mikäli kohteelta oli tiedossa alle 50 kalastajan tiedot, otettiin kaikki nämä henkilöt mukaan otantaan. Jos kohteen saalistietoja oli kertynyt useammalta kuin 50 kalastajalta, poimittiin kohteen kävijöistä 50 % kyselyyn yksinkertaisen satunnaisotannon kautta.

Otantamenettely voi vaikuttaa tuloksiin, koska saalistiedot ilmoittamatta jättäneet kalastajat eivät kuuluneet otannon piiriin. Otannon vaikutusta pyrittiin arvioimaan lähettämällä kysely jälkikäteen myös 50 kalastajan vertailuryhmälle, johon valitut eivät olleet jättäneet saalistietojaan.

Vertailun perusteella alkuperäisen otannon kalastajat näyttäisivät edustavan hyvin keskisuomalaisten kalastajien joukkoa. Suurin ero (37 %-yksikköä) vertailuryhmän ja alkuperäisen otannon kalastajien kesken ilmeni oheispalvelujen käytössä. Alkuperäisen otannon edustajat eli saaliskyselylomakkeita palauttaneet kalastajat käyttivät vertailuryhmää selvästi enemmän majoitus- ja/tai ruokapalveluja. Ilmeisesti kohteella yöpyvillä kalastajilla oli myös paremmin aikaa täyttää saaliskyselylomake. Mielenkiintoisista eväleikkauksista, luonnontaimenten vapauttamisesta ja istutusten painopisteen suuntaamisesta pienpoikasiin olivat hyvin samansuuntaisia molemmilla ryhmillä. Erot kyseisten väittämien osalta vaihtelivat välillä 3-10 %-yksikköä alkuperäisen otannon ja vertailuryhmän kalastajien kesken.

2.2 Otokoko ja kyselyn palautusprosentti

Kysely lähetettiin kaikkiaan 803 kalastajalle. Ensimmäisellä kyselykierroksella saatiin 331 vastausta, jolloin vastausprosentiksi muodostui 41 %. Toisen postituksen jälkeen vastauksia oli palautunut yhteensä 483. Lopulliseksi palautusprosentiksi saatiin 60 %. Palautusprosenttia saattoi laskea se, että kyselyn täyttäminen oli työlästä niille, jotka olivat kalastaneet useilla eri kohteilla. Vastaukset pyydettiin antamaan kaikilta Keski-Suomen lupakoskilta, joilla vastaaja oli kalastanut vuonna 2004. Tällainen vastausmenettely oli kuitenkin tarpeen koskikohtaisten erojen tarkastelemiseksi.

Kyselyn palautusprosentti oli vastaavaa tasoa kuin kyselyä edeltävän saalistiedustelun palautusprosentit parhaiden kohteiden osalta (Airaksinen ja Valkeajärvi 2005). Näin ollen palautusprosenttia voitaneen pitää kohtuullisen hyvänä. Ilmeisesti melko suuri osa kalastajista on tyytyväinen nykyiseen tilanteeseen koskikohteilla ja jätti ilmaise-matta mielipiteensä. Muutama vastaaja oli kuitenkin nähnyt ylimääräistäkin vaivaa ja kirjoittanut liitteeksi myös selvästi mietittyjä kommentteja kalastonhoidosta ja kalas-tusjärjestelyistä.

Käsiteltävien vastausten lukumäärät kysymyskohtaisesti koskikohteittain (kuvat) on esitetty taulukossa 1. Kuvien jakaumia kannattaa tarkastella kriittisesti, koska muutamien kohteiden osalta vastausmäärä on melko pieni suhteessa kosken kävijämäärään.

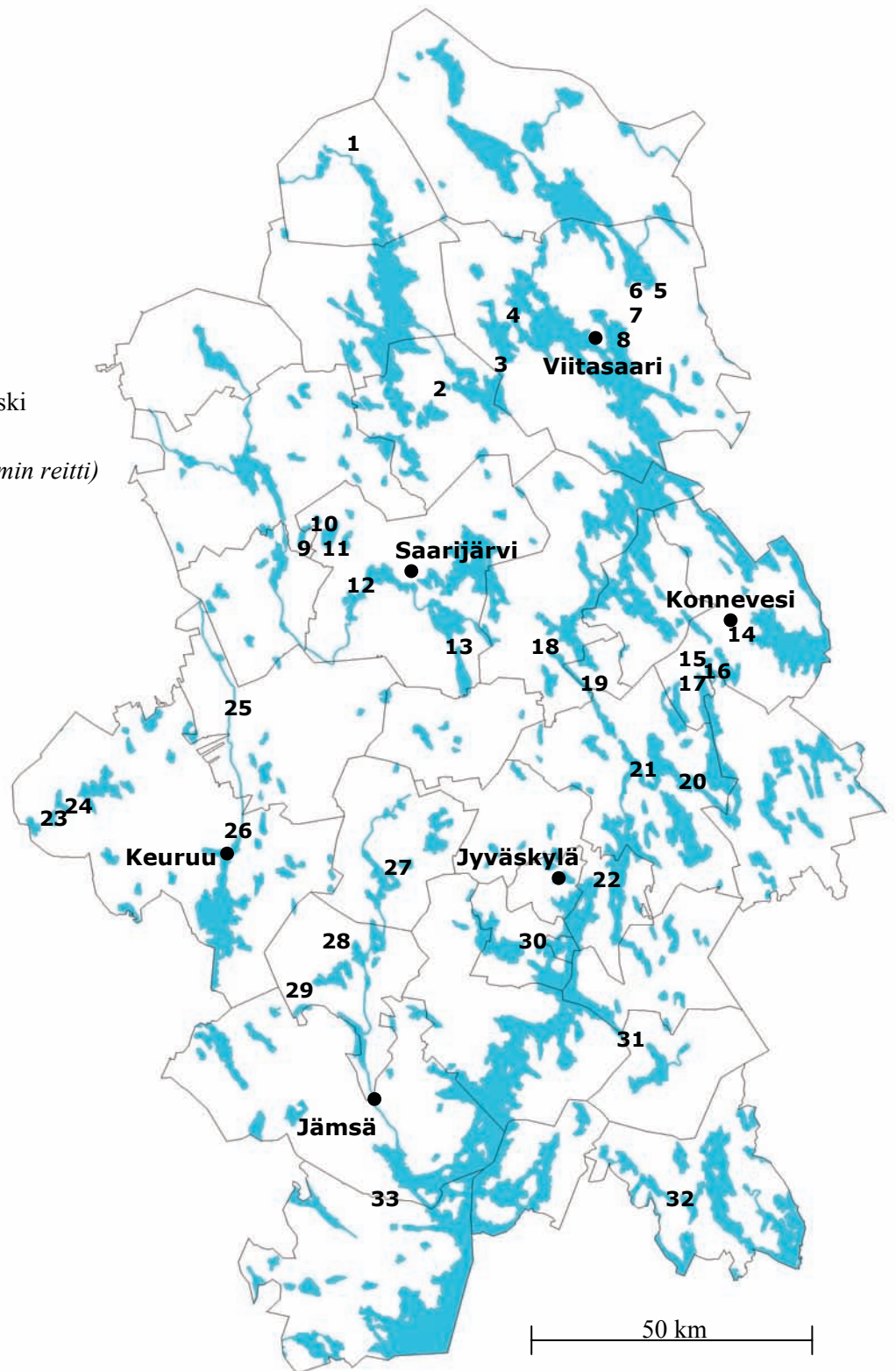
Taulukko 1. Käsiteltujen vastausten lukumäärä eri kysymyksiin kohteittain.

Kohde	Kuva 3	Kuva 7	Kuva 8	Kuva 10	Kuva 11	Kuva 12	Kuva 13	Kuva 14	Kuva 15	Kuva 16
Heijostenkoski	64	64	55	60	62	59	59	59	57	57
Hilmonjoki	52	52	41	47	49	45	46	47	46	45
Huopanankoski	180	180	144	170	168	148	152	163	154	151
Kalmu- ja Haapakoski	18	18	15	16	17	16	16	17	16	16
Kapeenkoski	123	123	109	118	121	115	115	117	112	110
Keihärinkoski	83	83	68	78	78	70	75	80	75	75
Kellankoski	46	46	42	43	44	42	43	45	44	44
Keskisenkoski	80	80	67	70	76	70	72	74	71	67
Kuusaankoski	93	93	79	88	91	86	87	89	85	82
Kymönkoski	58	58	51	52	55	46	50	55	51	52
Kärnänkoski	64	64	58	62	62	59	60	61	60	59
Könkköjoki	8	8	6	8	8	6	8	8	7	8
Lannejoki	24	24	20	24	24	23	23	24	23	23
Muittarin- ja Riekonkoski	34	34	31	33	34	33	33	34	32	32
Muuramenjoki	48	48	40	47	48	43	44	47	45	43
Palsankoski	56	56	49	54	53	51	52	53	51	50
Pihlaiskosket	49	49	43	47	47	46	46	46	47	46
Reinikankoski	25	25	22	24	24	24	24	24	24	24
Rutajoki	18	18	15	18	18	17	17	17	17	16
Survosenkoski	40	40	32	39	39	38	39	39	37	36
Tarvaalankoski	19	19	14	18	18	19	17	17	17	17
Tuhmakoski	14	14	9	13	14	12	12	14	11	11
Vaajavirta	14	14	11	14	14	13	13	13	12	12
Virtalankoski	24	24	21	23	24	20	21	23	22	21

2.3 Kyselylomake ja kyselyn teemat

Kyselylomake oli kolmesivuinen (liite 1). Ensimmäisellä sivulla kerättiin yleistietoa vastaajasta, hänen kalastusharrastuksensa aktiivisuudesta, kalastusmieltymyksistä sekä harrastukseen käytetystä rahamäärästä. Toisen sivun kysymykset koskivat kalastajan mielipiteitä eri koskikohteilta vuoden 2004 kokemusten perusteella. Rasti ruutuun – kysymyksillä selvitettiin mm. tyytyväisyyttä lupahintoihin, saaliiseen, kohteen kalastusjärjestelyihin sekä oheispalvelujen käyttöä eri kohteissa. Kolmas sivu käsitteli mielipiteitä kosken kalastonhoidosta ja kalastusjärjestelyistä. Asiakkaiden mielipiteitä kysyttiin pyydä ja päästä –kalastuksesta, luonnontaimenten vapauttamisesta, istutustoiminnasta ja kohteiden palvelutarjonnasta. Jokainen kalastaja vastasi keskimäärin kolmen kohteen, innokkain kalastaja peräti 13 kohteen osalta. Eniten vastauksia (180 kpl) saatiin Viitasaaren Huopanankoskelta.

- 1 Myllyjoki
- 2 Hilmonkoski
- 3 Huopanankoski
- 4 Keihärinkoski
- 5 Kyrönpuro
- 6 Kärnäkoski
- 7 Kellankoski
- 8 Kymönkoski
- 9 Heijostenkoski
- 10 Tuhmakoski
- 11 Kalmu- ja Haapakoski
- 12 Muittarin- ja Riekonkoski
- 13 Lannejoki
- 14 Kellankoski (*Rautalammin reitti*)
- 15 Ylisenkoski
- 16 Keskisenkoski
- 17 Hannulankoski
- 18 Luijan-Kapeenkoski
- 19 Kuusaankoski
- 20 Simunankoski
- 21 Tarvaalankoski
- 22 Vaajavirta
- 23 Reinikankoski
- 24 Pihlaiskosket
- 25 Palsankoski
- 26 Virtalankoski
- 27 Könkköjoki
- 28 Survosenkoski
- 29 Luomenkoski
- 30 Muuramenjoki
- 31 Rutajoki
- 32 Viherinkoski
- 33 Hassinkoski

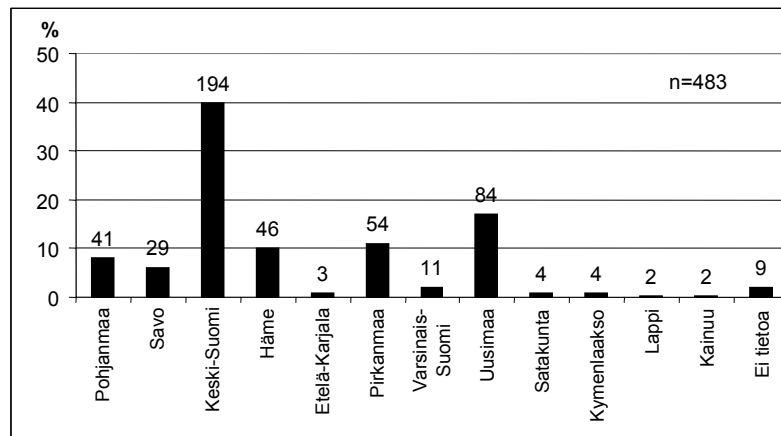

Kuva 1. Otannassa mukana olleet Keski-Suomen lupakosket. Kysely ei koskenut kursivilla merkittyjä kohteita, jotka ovat yksityisessä käytössä.

3. Keski-Suomen koskikalastajat

3.1 Kotipaikka ja ikä

Vuonna 2004 Keski-Suomen koskilla kalastaneista 40 % ilmoitti asuvansa Keski-Suomessa (kuva 2). Seuraavaksi yleisimmät asuinpaikat olivat Uusimaa ja Pirkanmaa.

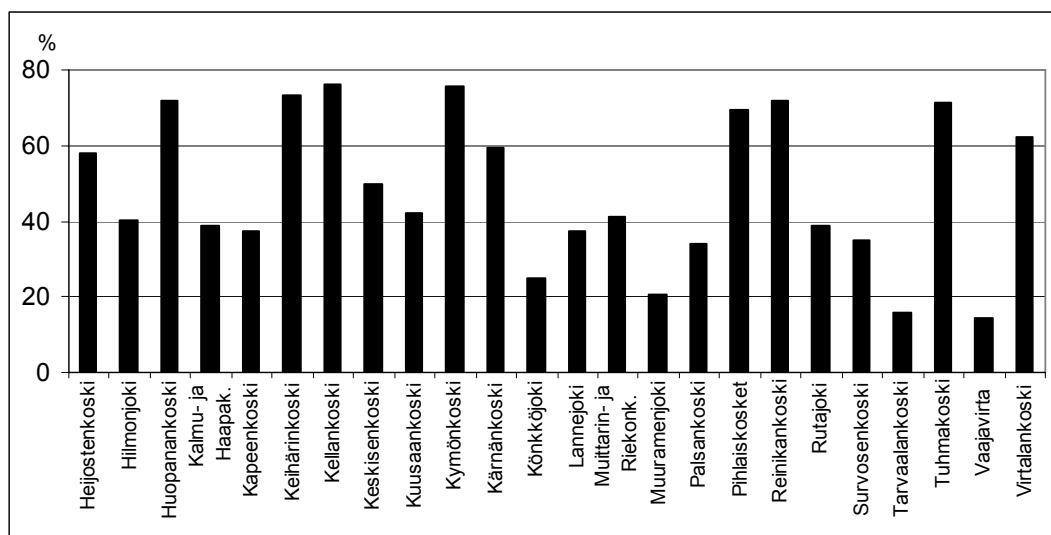
Kuva 2. Keski-Suomen koskilla käyneiden kalastajien jakautuminen kotiseudun mukaan vuonna 2004. Vastanneiden lukumäärä ilmoitettu pylvään päässä.

Kalastajat olivat iältään melko nuoria, mediaani 30-34 vuotta. Alle 50-vuotiaiden osuus vastanneista oli 82 % (taulukko 2).

Taulukko 2. Keski-Suomen koskilla käyneiden kalastajien ikäjakauma vuonna 2004.

Ikäluokka	n	%	kum.n	%
10-19	46	10	46	10
20-24	55	11	101	21
25-29	80	17	181	37
30-34	67	14	248	51
35-39	49	10	297	61
40-44	55	11	352	73
45-49	44	9	396	82
50-54	38	8	434	90
55-59	26	5	460	95
60-64	9	2	469	97
yli 65	9	2	478	99
ei tietoa	5	1	483	100

Tietyt kohteet profiloituivat enemmän paikallisten kalastajien ja tietyt maakunnan ulkopuolelta saapuvien kalastusmatkailijoiden kohteiksi. Osalle Viitasaaren reitin koskista (Huopanankoski, Keihärinkoski, Kellankoski ja Kymönkoski) kolme neljästä kalastajasta saapui maakunnan ulkopuolelta (kuva 3). Myös Pihlajaveden reitin koskilla ulkopaikkakuntalaisten osuus oli huomattava, mikä johtuu maakunnan rajan läheisestä sijainnista.

Kuva 3. Keski-Suomen ulkopuolelta saapuneiden kalastajien osuudet eri koskikohteilla kalastaneista.

Eniten maakunnan ulkopuolelta tuli kalastajia Keski-Suomeen Uudeltamaalta, Pirkanmaalta, Pohjanmaalta ja Hämeestä. Kaikilla heidän suosimillaan kohteilla keskisuomalaiset kalastajat olivat kuitenkin suurin yksittäinen ryhmä. Tosin kärkisija jaettiin Keihärinkoskella ja Reinikankoskella Pirkanmaan ja Kellankoskella Uudenmaan kalastajien kanssa (taulukko 3). Monipuolisin kävijöiltään oli Huopanankoski. Samansuuntaisia tuloksia Huopanankosken ja Reinikankosken kalastajien osalta on saanut myös Olkio (2003).

Viitasaaren ja Pihlajaveden reittien koskilla kalastaneet erosivat kotipaikan suhteen jonkin verran. Viitasaaren reitillä Uudenmaan ja Pirkanmaan kalastajat olivat kaksi suurinta ryhmää keskisuomalaisten kalastajien lisäksi. Pihlajaveden reitillä Pohjanmaalta tulleet kalastajat olivat toiseksi suurin ulkopaikkakuntalaisten ryhmä Pirkanmaan jälkeen.

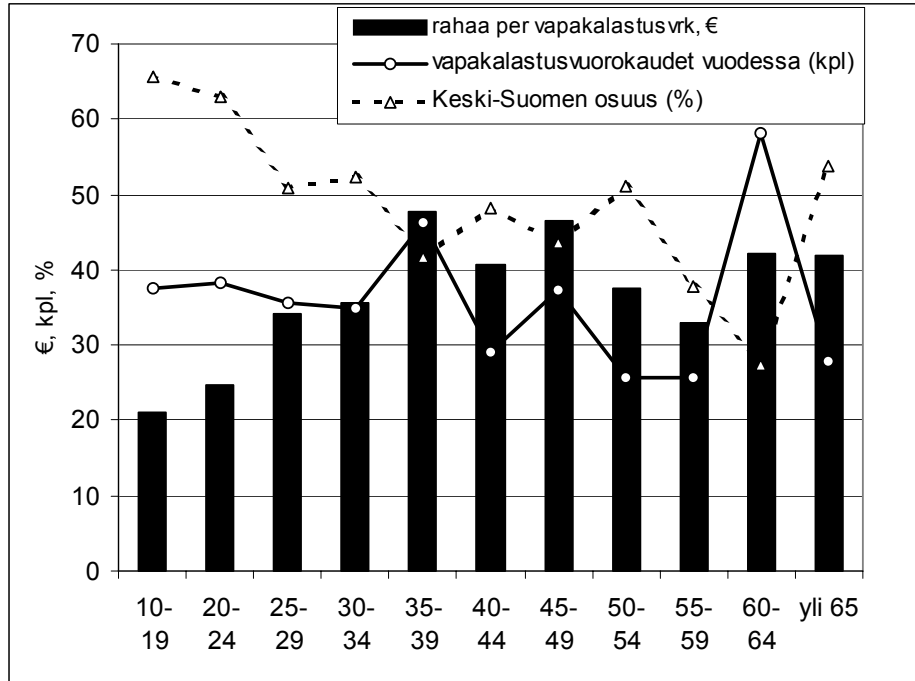
Taulukko 3. Koskikalastajat kotiseudun mukaan (%) luokiteltuna Huopanankoskella, Keihärinkoskella, Kellankoskella, Pihlaiskoskilla ja Reinikankoskella.

	Huopanankoski	Keihärinkoski	Kellankoski	Pihlaiskosket	Reinikankoski
Häme	12	10	7	12	12
Karjala	1	0	0	0	0
Keski-Suomi	28	27	24	31	28
Kymenlaakso	2	1	2	2	0
Lappi	1	0	0	0	0
Pirkanmaa	14	27	13	24	28
Pohjanmaa	11	11	13	12	20
Satakunta	1	1	2	2	0
Savo	4	7	11	2	0
Uusimaa	19	12	24	10	12
Varsinais-Suomi	2	4	0	2	0
Ei tietoa	3	1	4	2	0
Yhteensä	100	100	100	100	100

3.2 Kalastusharrastus ja rahan käyttö

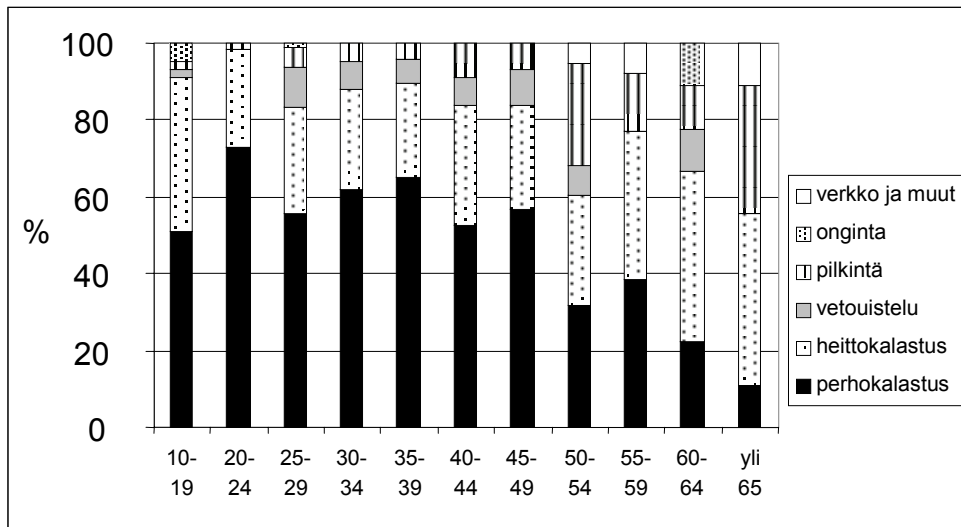
Vastaajille kertyi kaiken kaikkiaan keskimäärin 34 vapakalastusvuorokautta vuonna 2004. Aktiivisimpia vapakalastajia olivat alle 40-vuotiaat. Heille kertyi keskimäärin 39 vapakalastusvuorokautta ja 35-39-vuotiaiden ryhmälle jopa 46 vuorokautta vuodessa (kuva 4). Vapakalastusvuorokausien määrä laskee 50 ikävuoden jälkeen. 60-64 -vuotiaiden korkea vapakalastusvuorokausien keskiarvo selittyy pienellä vastaajamäärällä (9 henkilöä), suurella vaihteluvälillä (15-180 vapakalastusvuorokautta) ja ehkä myös lisääntyneellä vapaa-ajan määrällä. Toivosen ym. (2003) mukaan suomalaiselle vapaa-ajankalastajalle kertyy keskimäärin 18,8 kalastusvuorokautta vuodessa. Tähän verrattuna koskikalastajat ovat keskimääräistä aktiivisempia kalastuksen harrastajia.

Vastaajat kalastivat keskimäärin puolet vapakalastusvuorokausistaan Keski-Suomessa. Mitä nuorempia kalastajat olivat, sitä enemmän he kalastivat Keski-Suomessa. Alle 20-vuotiailla Keski-Suomen osuus oli 66 %, 60-64-vuotiailla enää 27 %. Rahaa kalastajat käyttivät keskimäärin 36 euroa yhtä vapakalastusvuorokautta kohden. Rahan käyttö kalastusvuorokautta kohti lisääntyi aluksi iän myötä. Eniten rahaa käyttivät 35-39-vuotiaat kalastajat, joille keskimääräinen vapakalastusvuorokausi maksoi 48 euroa. Kempainen ja Juntunen (2000) ilmoittavat ulkopaikkakuntalaisten kalastajien käyttäneen Simojoella vuonna 1999 noin 39 euroa (232 mk) kalastusvuorokautta kohden. Keski-Suomen koskilla kalastava ei näin ollen näytä juurikaan poikkeavan Simojoen lohituristista rahan käytöltään.

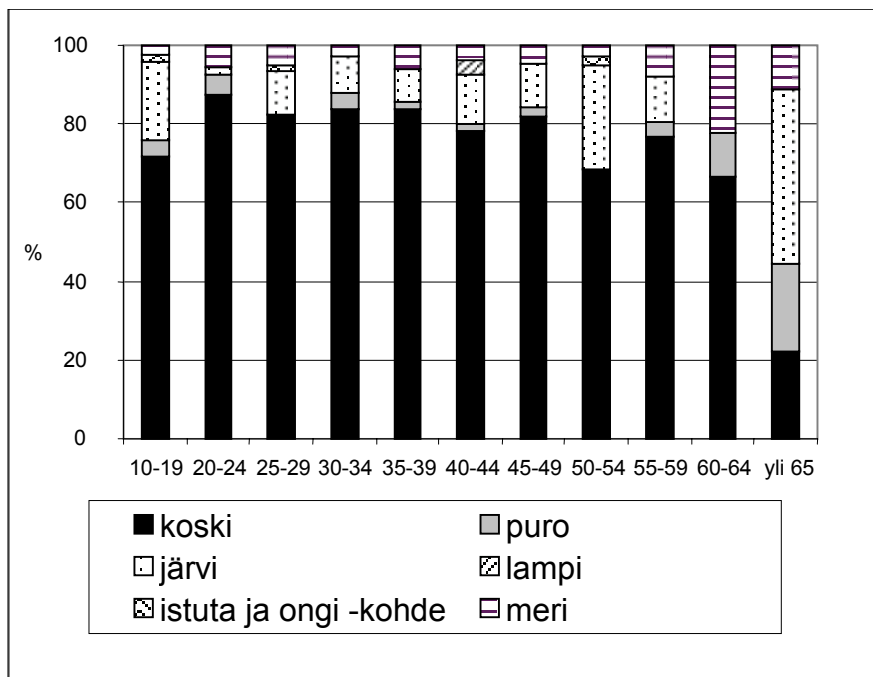
Kuva 4. Keskimääräinen vapakalastusvuorokausien määrä vuodessa, Keski-Suomen osuus vastaajien vapakalastusvuorokausien määrästä sekä keskimääräinen rahan käyttö vapakalastusvuorokautta kohti ikäluokittain.

Koskikalastajat olivat selkeästi vapakalastukseen erikoistuneita spesialisteja, vaikka harrastivatkin jonkin verran myös muuta kalastusta. Alle 50-vuotiaat kalastajat käyttivät selvästi eniten aikaa perhokalastukseen (kuva 5). Heittokalastus (uistin, vaappu, ym.) oli tässä ikäryhmässä toiseksi suosituin kalastusmuoto. Yli 50-vuotiaiden keskuudessa heittokalastuksen suosio ohitti perhokalastuksen. Kiinnostus lisääntyi iän myötä myös pilkintää ja passiivisia pyydyksiä kohtaan.

Kuva 5. Eri kalastusmuotojen osuus Keski-Suomen koskikalastajien vuosittaisista kalastuspäivistä ikäluokittain.

Kalastuskohteena virtaavat vedet arvotettiin selvästi mieluisimmiksi pyyntipaikoiksi. Kolme neljästä vastaajasta 64 ikävuoteen saakka nimesi kosket suosikkikohteekseen (kuva 6). Vain yli 65-vuotiaat kalastivat mieluummin järvellä kuin koskella. Myös merikalastus kiinnosti iäkkäämpiä kalastajia nuorempia enemmän.

Kuva 6. Keski-Suomen koskikalastajien mieluisin kalastuspaikkatyyppi ikäluokittain.

3.3 Kalastusharrastus tulevaisuudessa

Vapakalastus näyttäisi selvästi lisääntyvän tulevaisuudessa sekä yleisellä tasolla että Keski-Suomen osalta. Eniten kalastuksen arvioivat lisääntyvän alle 20-vuotiaat ja yli 55-vuotiaat vastaajat (taulukko 4). Pääpiirteissään kalastuksen lisääntyminen yleisesti ja Keski-Suomessa olivat samaa tasoa. 60-64-vuotiaiden ikäluokka kuitenkin arvioi vapakalastuksensa lisääntyvän muualla kuin Keski-Suomessa.

Hyvin pieni osa vastaajista arvioi vapakalastusvuorokausiensa vähenevän tulevaisuudessa. Eniten eri ikäluokkien sisällä vähenemistä arvioivat tapahtuvan 30-34-vuotiaat kalastajat sekä 60 vuotta täyttäneet kalastajat. 30-34-vuotiailla ja 60-64-vuotiailla vapakalastuksen väheneminen näyttäisi kohdistuvan jostain syystä muita enemmän Keski-Suomeen.

Taulukko 4. Vapakalastuksen lisääntyminen ja väheneminen yleisesti ja Keski-Suomessa ikäryhmittäin.

Ikä	LISÄÄNTYY (%)			VÄHENEE (%)		
	Yleisesti	Keski-Suomessa	Ero %	Yleisesti	Keski-Suomessa	Ero %
10-19	67	70	3	2	2	0
20-24	49	55	6	4	7	3
25-29	53	49	-4	0	1	1
30-34	36	35	0	13	17	4
35-39	43	46	3	2	4	2
40-44	56	53	-3	7	7	0
45-49	52	48	-4	0	2	2
50-54	50	46	-4	0	0	0
55-59	65	65	0	0	0	0
60-64	67	56	-11	0	11	11
yli 65	44	44	0	11	11	0
Keskiarvo	53	52		4	6	

4. Kalastajien näkemyksiä koskikohteista

4.1 Kohteiden kalastuksellinen kiinnostavuus

Viitasaaren reitin Huopanankoski osoittautui houkuttelevaksi kohteeksi kalastajan iästä ja asuinpaikasta riippumatta. Kohteella kalastaneista vastaajista (n=173) 88 % oli sitä mieltä, että Huopanankoski on kalastuksellisesti yksi maakunnan kiinnostavimmista kohteista. Myös saman reitin Keihärinkoski arvotettiin erittäin korkealle.

Taulukko 5. Kalastajien vastausten jakauma (%) esitettyyn väittämään: ”Kohde on kalastuksellisesti yksi kiinnostavimmista Keski-Suomessa”. Mukana kohteet, joista vähintään 11 vastausta.

KOHDE	KYLLÄ	EOS	EI	N
Huopanankoski	88	6	6	173
Keihärinkoski	84	14	3	79
Keskisenkoski	77	19	4	75
Kapeen koskikalastusalue	74	16	10	117
Kymönkoski	70	13	17	54
Kärnänkoski	63	23	13	60
Heijostenkoski	62	18	20	61
Muittarin- ja Riekonkoski	62	24	15	34
Kuusaankoski	60	24	15	86
Kellankoski	59	18	23	44
Rutajoki	59	18	24	17
Hilmonjoki	57	11	32	47
Tuhmakoski	55	27	18	11
Tarvaalan koskikalastus	50	6	44	18
Reinikankoski	46	21	33	24
Pihlaiskosket	46	41	13	46
Kalmukoski ja Haapakoski	44	25	31	16
Palsankosken koskikalastusalue	36	25	40	53
Lannejoki	30	43	26	23
Virtalankosken perhokalastusalue	29	19	52	21
Muuramenjoki	24	16	60	45
Survosenkoski	24	26	50	38
Vaajavirta	8	8	83	12

Kalastuksellinen kiinnostavuus vahvistui sitä mukaa, mitä paremmaksi kalastajat koksivat saalisvarmuuden kohteessa (riippumattomuudesta, $\chi^2=116,1$, $p<0,001$) ja mitä

paremmin heidän mielestään kohteesta saadaan villiä luonnontaimenta ($\chi^2=238,7$, $p<0,001$). Kohteet, joissa istutuskalana käytetään kirjolohta arvioitiin kuitenkin vähemmän kiinnostaviksi, vaikka saalisvarmuutta pidettiin hyvänä.

Arffmanin (2002) tutkimuksessa Kainuun Luvan reitillä sekä paikallisten että kauem-paa tulevien kalastajien mielestä runsaan saaliin merkitys oli kasvanut vuodesta 1999 vuoteen 2002. Metsähallituksen kalastusasiakkaista 52 % piti saalista hyvin kiinnostavana tekijänä ja vain 5 % ei pitänyt sitä lainkaan kiinnostavana tekijänä (Aho 2002). Yleisellä tasolla työstä rentoutuminen ja luonnonläheisyys ovat olleet suomalaiselle kalastajalle saalista tärkeämpiä motiiveja kalastuselämystä kokonaisuutena ajatellen (Mikkola ym. 2003, Toivonen ym. 2004). Koskikalastajille saalisvarmuudella näyttää kuitenkin olevan suuri merkitys, vaikka saalis kenties vapautettaisiinkin.

4.2 Kalastussäännöt

Kohteiden kalastussääntöjä piti onnistuneena eri kohteiden keskiarvona 55 % vastanneista. Tyytyväisimpiä olivat Luijan-Kapeenkosken kalastajat, joista 80 % piti kalastussääntöjä onnistuneina. Tyytymättömmimpiä kalastajat olivat Viitasaaren Kellankosken sääntöihin, joita piti onnistuneina 36 %.

Tyytyväisyyteen sääntöjä kohtaan vaikutti erityisesti kosken kalastajakiintiö. Jos kalastajakiintiötä pidettiin liian suurena, nähtiin säännötkin huonoina. (riippumattomuustesti, $\chi^2=10,8$, $p<0,001$). Kiintiömättömät kohteet arvioitiin myös usein säännöiltään huonoiksi. Saaliskiintiöihin oltiin tyytyväisiä. Kohteiden keskiarvona vain 5 % arvioi saaliskiintiön liian pieneksi. Koko aineistosta tarkasteltuna perhokalastajat olivat uistinkalastajia tyytyväisempiä nykyisiin saaliskiintiöihin, sillä perholla kalastaneista vain 3 % ja uistimella kalastaneista 11 % pitivät saaliskiintiöitä liian pieninä.

4.3 Lupahinnat ja -vaihtoehdot

Kalastuslupien hintoihin oltiin melko tyytyväisiä. Liian kalliina kalastuslupia piti kohteiden keskiarvona 26 % kalastajista (taulukko 6). Tyytymättömmimpiä olivat Viitasaaren koskireitin kalastajat Kärnän-, Kellan- ja Kymönkoskella, joilla kalastaneista noin puolet piti lupaa liian kalliina. Lupahinnalla ja tyytyväisyydellä kalastussääntöihin ilmeni voimakasta yhteisvaihtelua. Kalastussääntöihin tyytyväiset kalastajat olivat tyytyväisiä myös lupahintoihin (riippumattomuustesti, $\chi^2=23,2$, $p<0,001$).

Pelkkä pyydä päästä –kalastus ei saanut yleistä kannatusta, sillä kohteiden keskiarvona vain 9 % oli täysin ja 9 % melko samaa mieltä tämän ehdotuksen suhteen. Ehdottomasti eri mieltä oli 51 %. Uistinkalastajien suhtautuminen oli jyrkempää kuin perhokalastajien. Kuitenkin esim. Huopanankoskella, Keihärinkoskella, Rutajoella, Virtalankoskella, Tuhmakoskella ja Könkköjoella noin kolmannes kannatti pelkkää pyydä ja päästä –kalastusta. Myös Olkion (2003) tutkimuksessa Huopanankoskella kaikkien saaliskalojen vapauttamista kannatti noin 30 % kalastajista. Myönteisyys pyydä ja päästä –kalastusta kohtaan ei ollut sidoksissa kotipaikkaan toisin kuin Kainuussa, missä ulkopaikkakuntalaiset olivat selvästi paikallisia kalastajia myönteisempiä pyydä ja päästä –kalastukseen (Arffman 2002).

Pyydä ja päästä –lupa toisena vaihtoehtona sai kuitenkin kannatusta, sillä kohteiden keskiarvona 31 % oli täysin ja 17 % melko samaa mieltä ehdotuksen kanssa. Keskimäärin kolmannes oli täysin eri mieltä ehdotuksesta. Pyydä ja päästä –lupien kannatus oli suurinta Viitasaaren ja Saarijärven koskireiteillä ja alhaisinta kohteissa, joissa istutetaan kirjolohta.

Taulukko 6. Keski-Suomen koskikohteiden vuorokausilupien hintoja vuodelta 2004.

Kohde	lupahinta/vrk,€
Heijostenkoski	20
Hilmonjoki	20
Huopanankoski	32
Kalmu- ja Haapakoski	10
Kapeenkoski	30
Keihärinkoski	26
Kellankoski	34
Keskisenkoski	24
Kuusaankoski	30
Kymönkoski	34
Kärnäkoski	34
Könkköjoki	5
Lannejoki	10
Muittarin- ja Riekonkoski	10
Multianjoki	12
Muuramenjoki*	10
Palsankoski	12
Pihlaiskosket	15
Reinikankoski	15
Rutajoki	20
Survosenkoski	15
Tarvaalankoski	15
Tuhmakoski	10
Vaajavirta	10
Viherinkoski	7
Viivajoki	6
Virtalankoski	14

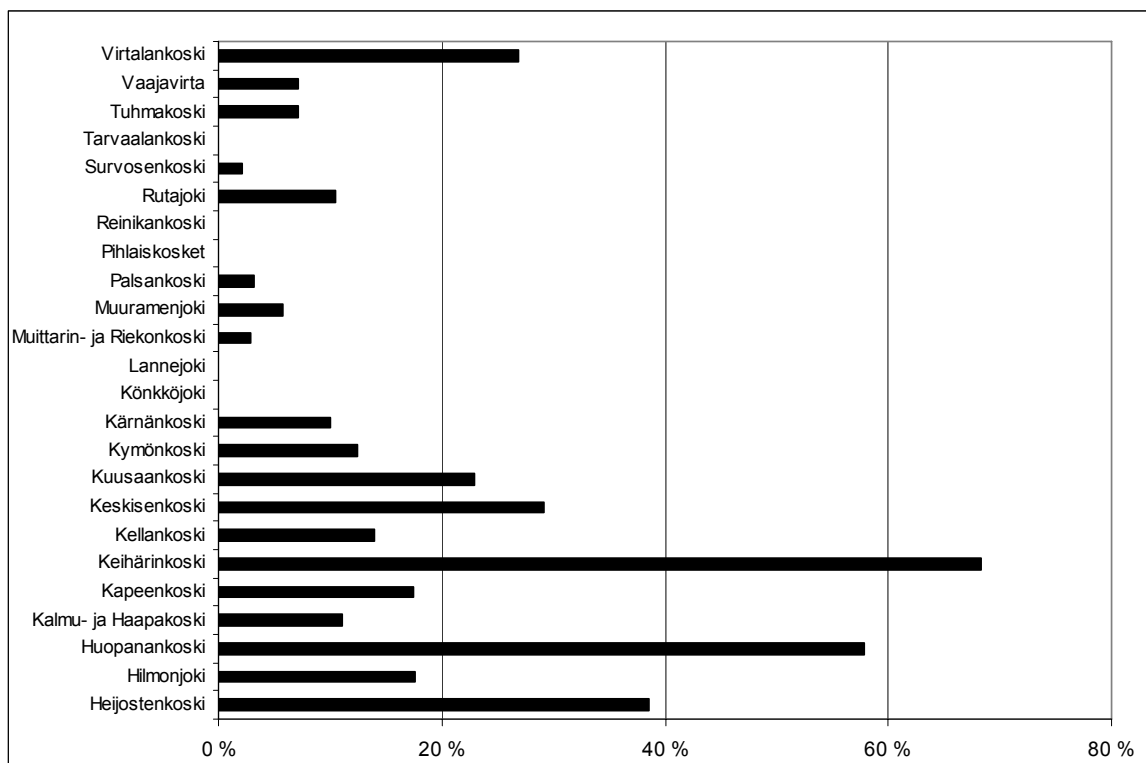
*lupa 8, 12 tai 24h, kesto vaihtelee riippuen sesongista

5. Oheispalvelujen käyttö

5.1 Oheispalvelujen käyttö vuonna 2004

Oheispalvelujen käyttö vastaajien keskuudessa oli vähäistä, sillä kohteiden keskiarvona vain 15 % ilmoitti käyttäneensä majoitus- ja/tai ruokapalveluja kalastusmatkallaan. Kohteiden kesken oli kuitenkin huomattavaa vaihtelua. Ahkerimmin oheispalveluja käytettiin Viitasaaren reitin Keihärinkoskella. Siellä kalastaneista 68 % ilmoitti käyttäneensä kohteen majoitus- ja/tai ruokapalveluja (kuva 7). Myös Huopanankoskella ja Heijostenkoskella palveluja käytettiin aktiivisesti. Huopanankosken kävijät ovat hiukan lisänneet majoituspalvelujen käyttöä sitten Olkion (2003) tulosten vuodelta 1999.

Kyselyyn vastanneet eivät juuri käyttäneet opaspalveluja, sillä kohteiden keskiarvona opaspalvelua ostaneiden osuus oli vain prosentin verran. Kuusaankoskella kalastaneet käyttivät oppaan palveluja eniten (5 % vastaajista), mikä täsmää hyvin Olkion ja Korkeamäen (2004) tuloksiin vuosilta 2002 ja 2003. Opaspalvelujen käytössä ei näytä tapahtuneen muutosta lyhyellä aikavälillä, kun tarkastellaan tavallisia kalastajia eikä yrittäjäasiakkaita.

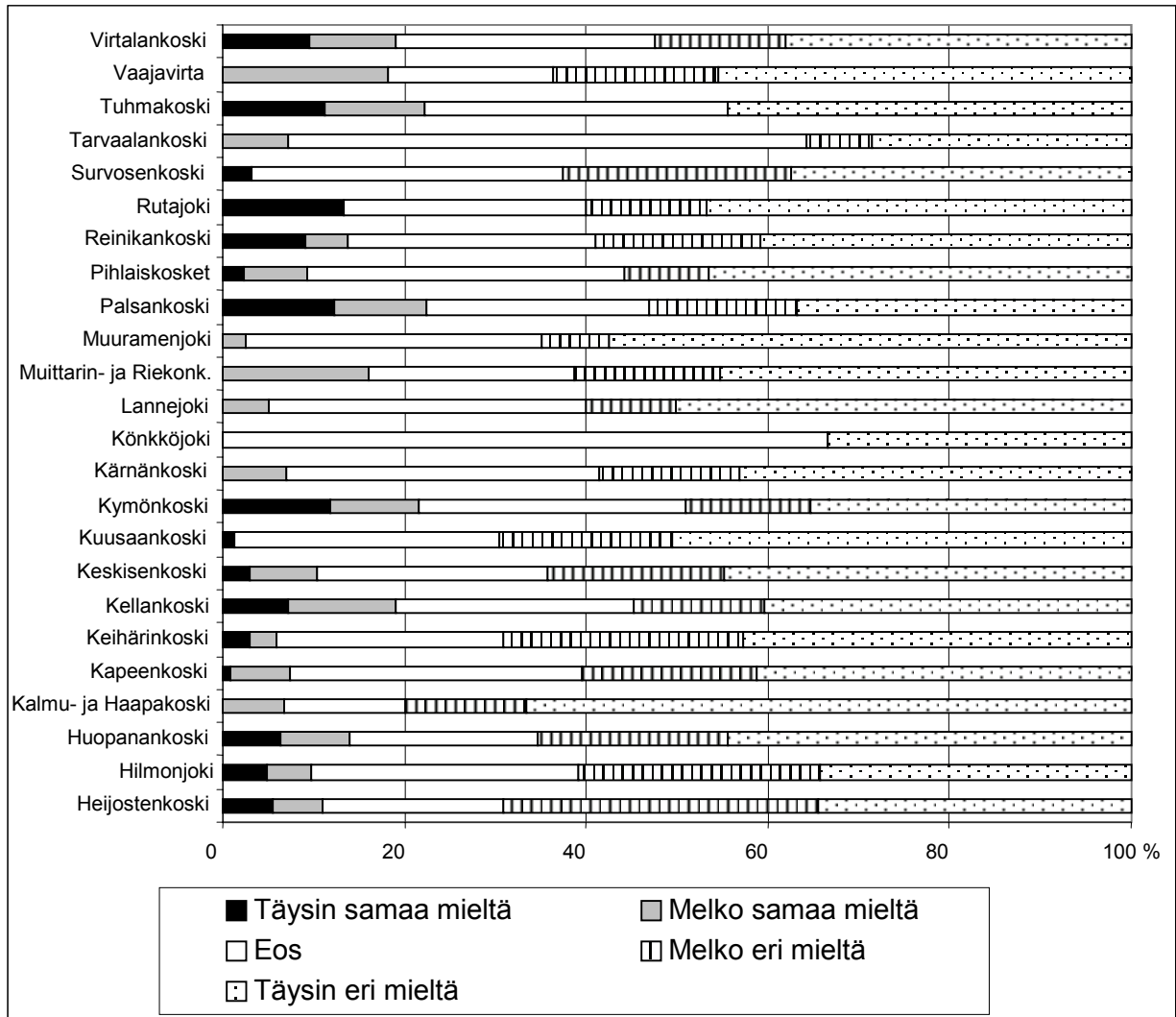
Kuva 7. Kalastajien kyllä-vastaukset (%) kohteittain esitettyyn väittämään: ”Käytin kohteessa majoitus- ja/tai ruokapalveluja.”

5.2 Näkemyksiä kohteiden palvelutarjonnasta

Palvelutarjontaa koskevien vastausten jakaumissa vaihtoehtoluokkaan ”en osaa sanoa” kertyi runsaasti havaintoja verrattuna kalastusjärjestelyjä käsitteleviin kysymyksiin.

Tämä kuvastanee sitä, että tiettyjen kohteiden kävijäkunta muodostuu pääasiassa lähiseudun kalastajista, joilla ei ole tarvetta majoitus-, ruoka- tai opastuspalveluille.

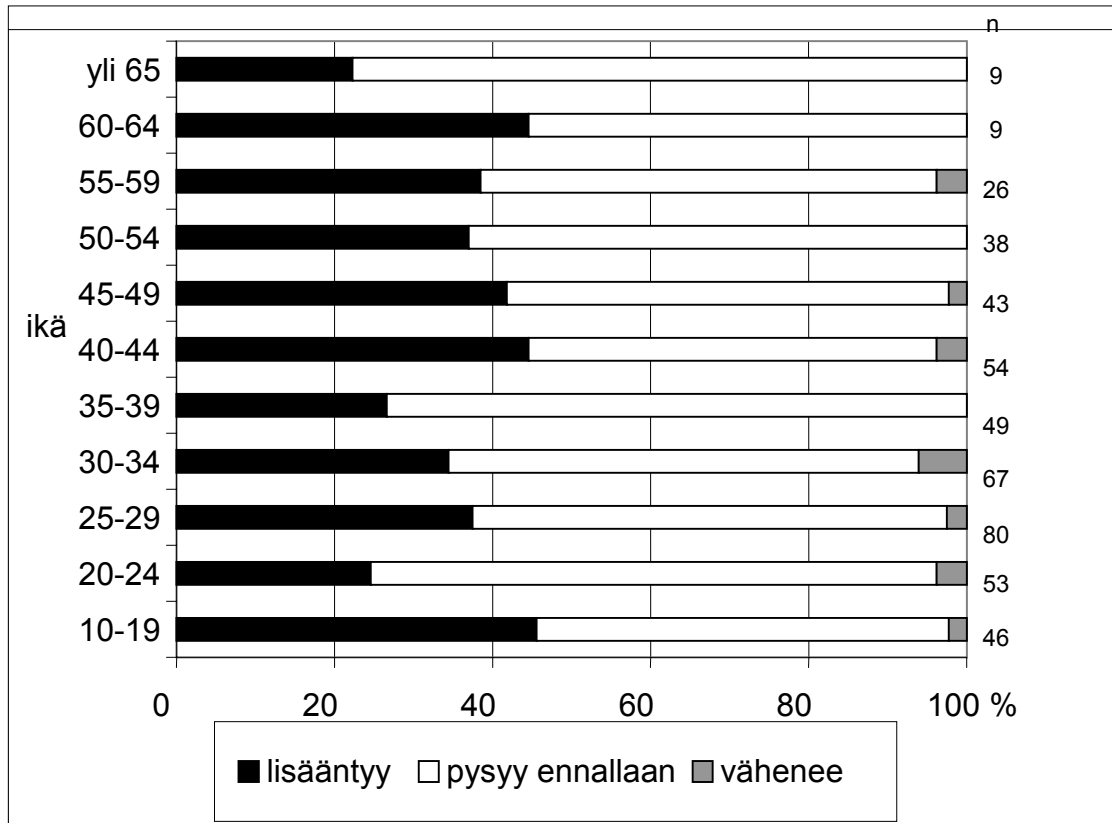
Majoituspalvelujen tasoon oltiin varsin tyytyväisiä siellä, missä kalastajat kokivat tarvetta näille palveluille ja olivat palveluja käyttäneet. Esimerkiksi Keihärinkoskella 87 % oli tyytyväisiä kohteen majoitustarjontaan ja vain 6 % käyttäisi nykyistä tasokkaampaa majoituspalvelua. Nykyistä paremmalle majoituspalvelulle olisi kysyntää erityisesti Viitasaaren reitin Kymön- ja Kellankoskella sekä Multian Palsankoskella ja Keuruun Virtalankoskella (kuva 8).

Kuva 8. Kalastajien kyllä-vastaukset (%) kohteittain esitettyyn väittämään: ”Käyttäisin kohteessa myös nykyistä tasokkaampaa majoituspalvelua”.

5.3 Oheispalvelujen käyttö tulevaisuudessa

Yleisellä tasolla oheispalvelujen käytön arvioitiin lisääntyvän. Keskimäärin 36 % vastanneista arvioi käyttävänsä lähitulevaisuudessa nykyistä enemmän oheispalveluja kalastusmatkoillaan. Kasvu näyttäisi olevan voimakkainta alle 20-vuotiailla ja 40-64-vuotiailla kalastajilla (kuva 9).

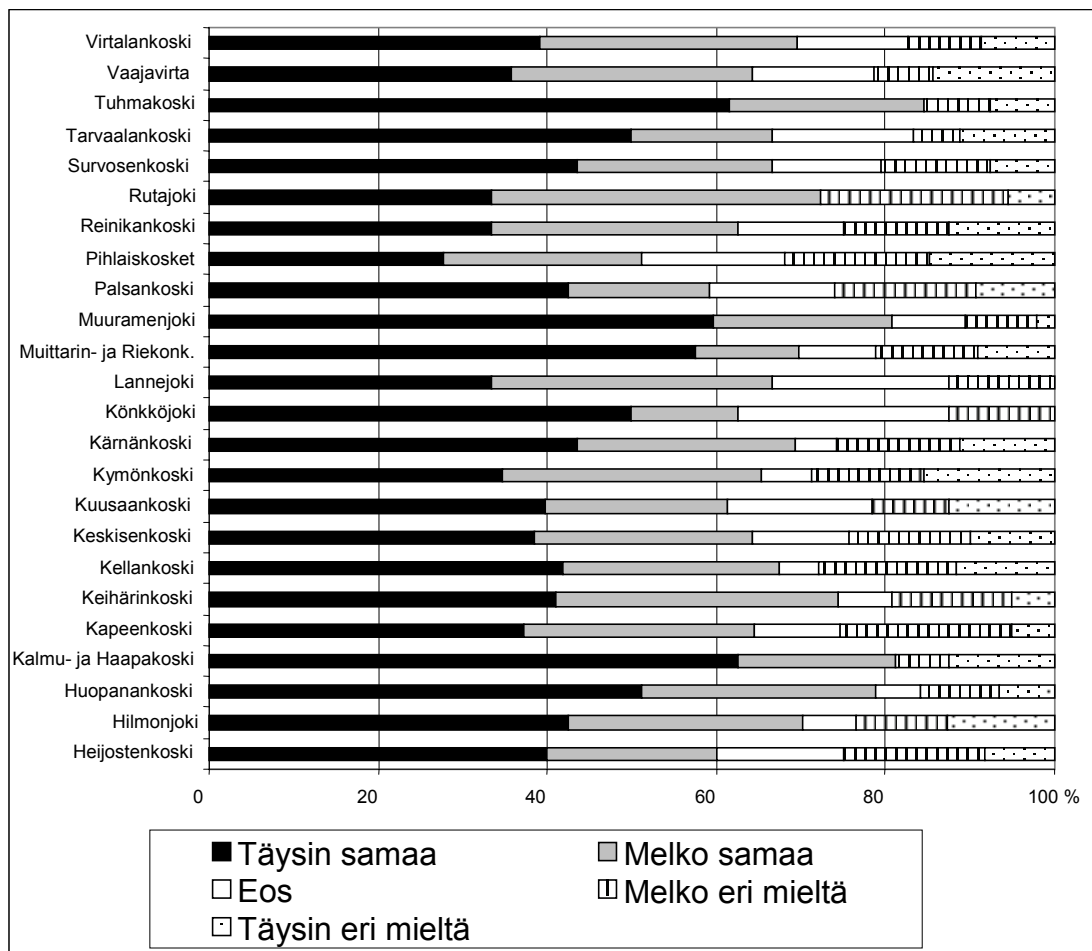

Kuva 9. Oheispalvelujen käyttö tulevaisuudessa ikäryhmittäin.

6. Koskikalastajat ja villi taimen

6.1 Luonnontaimenten vapauttaminen ja eväleikkaukset

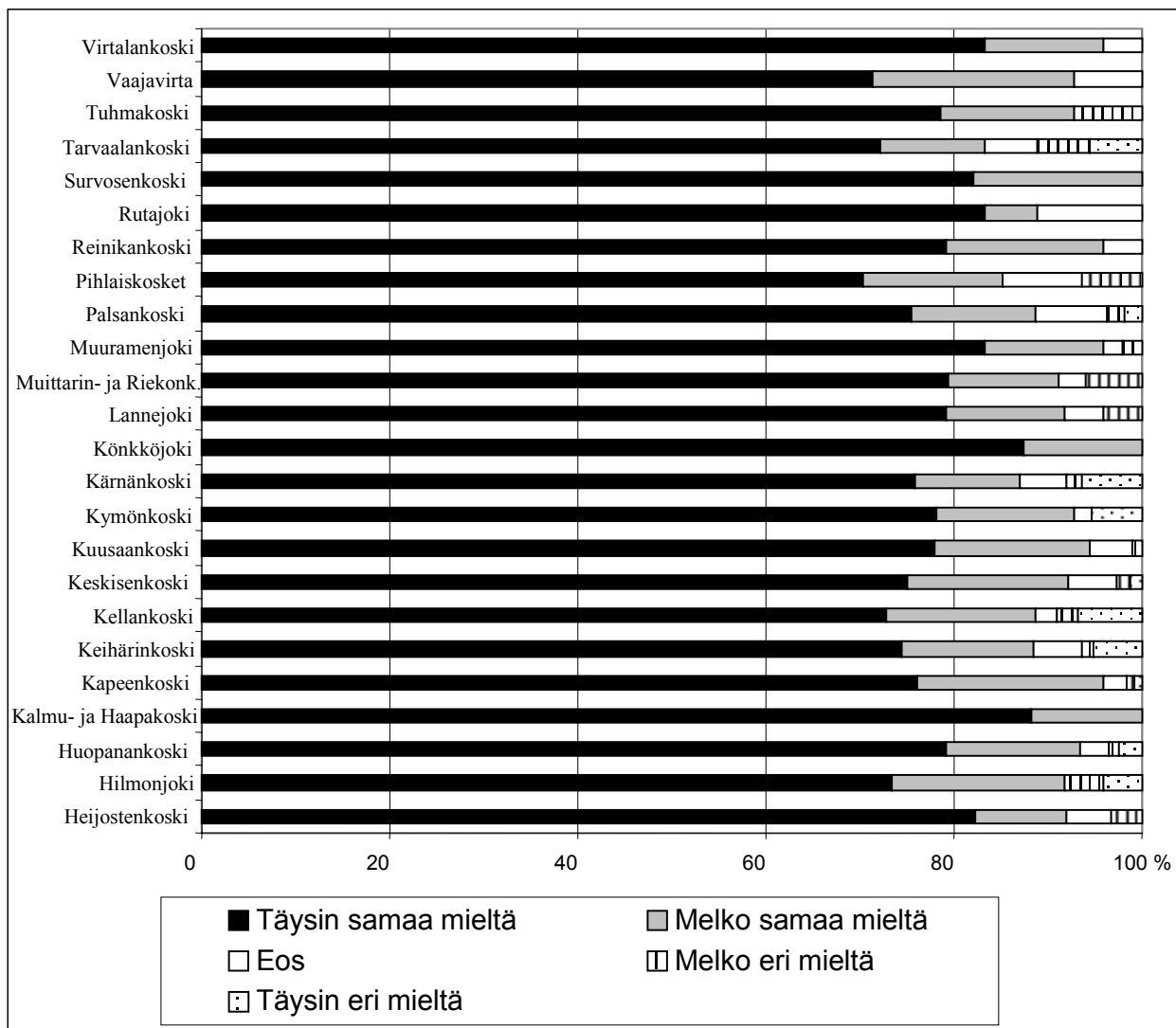
Kalastajat ovat valmiita vapauttamaan ehjäeväiset luonnontaimenet. Täysin samaa mieltä ehdottoman vapautuksen suhteen oli kohteiden keskiarvona 43 % ja melko samaa mieltä 25 % vastaajista. Täysin eri mieltä luonnontaimenten vapauttamisesta oli 9 % ja melko eri mieltä 13 %. Vaihteluväli vapauttamista kannattavien osalta kohteiden kesken oli 51-85 % (kuva 10). Myös kalastusmuotojen välillä oli eroja. Vapauttamishalukkuus oli suurempaa perhokalastajilla kuin uistinkalastajilla (riippumattomuudesta, $\chi^2=39,3$, $p<0,001$). Huopanankosken ja Reinikankosken kalastajien halukkuus vapauttaa ehjäeväiset taimenet on selvästi kasvanut Olkion (2003) raportoimasta vuoden 2001 tilanteesta, mikä kuvastanee myös yleistä trendiä.

Kuva 10. Kalastajien vastausten jakauma (%) esitettyyn väittämään: ”Ehjäeväiset luonnontaimenet tulisi aina vapauttaa kohteella”.

Pyyntikokoisten taimenistukkaiden rasvaeväleikkauksista kalastajat olivat hyvin yksimielisiä. Kohteiden keskiarvona 78 % oli täysin samaa mieltä ja 14 % melko samaa mieltä. Täysin eri mieltä eväleikkausten suhteen oli 2 % ja melko eri mieltä 2 % kalastajista. Vaihteluväli merkintöjä kannattavien osalta kohteiden kesken oli 83-100 %

(kuva 11). Olkion (2003) tuloksiin verrattuna eväleikkausten kannatus on pysynyt Huopanankoskella yhtä vahvana vuodesta 2001, mutta kasvanut erittäin voimakkaasti Reinikankoskella.

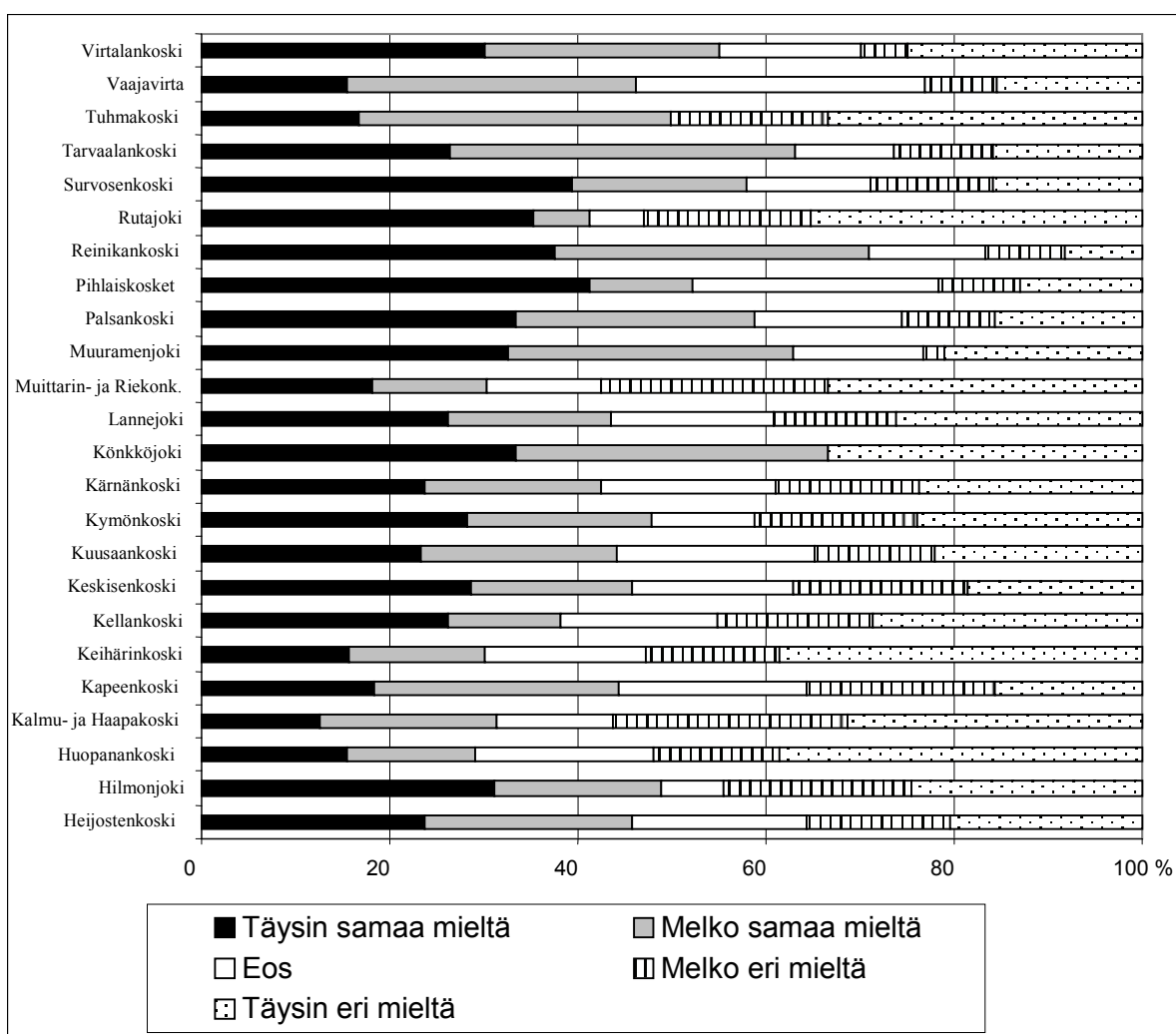

Kuva 11. Kalastajien vastausten jakauma (%) esitettyyn väittämään: ”Pyyntikoon taimenistukkaat tulee merkitä, jotta ne voidaan erottaa luonnonkaloista”.

6.2 Istutustoiminta

Pyyntikokoisten taimenten istutukset näyttävät jakavan kalastajat kahteen tasavahvaan ryhmään. Täysin samaa mieltä pyyntikokoisten taimenten istutusten lisäämisestä oli kohteiden keskiarvona 26 % ja melko samaa mieltä 21 % vastaajista. Täysin eri mieltä pyyntikoon taimenten istutusten lisäämisestä oli 24 % ja melko eri mieltä 14 %. Vaihteluväli istutusten lisäämistä kannattavien kalastajien osalta kohteiden kesken oli 29-71 % (kuva 12). Uistinkalastajat toivoivat merkitsevästi enemmän pyyntikoon taimenistukkaiden lisäämistä kuin perhokalastajat (riippumattomuudesta, $\chi^2=51,5$, $p<0,001$). Pyyntikokoisilla taimenilla tarkoitetaan yleensä yli 40 cm:n kaloja.

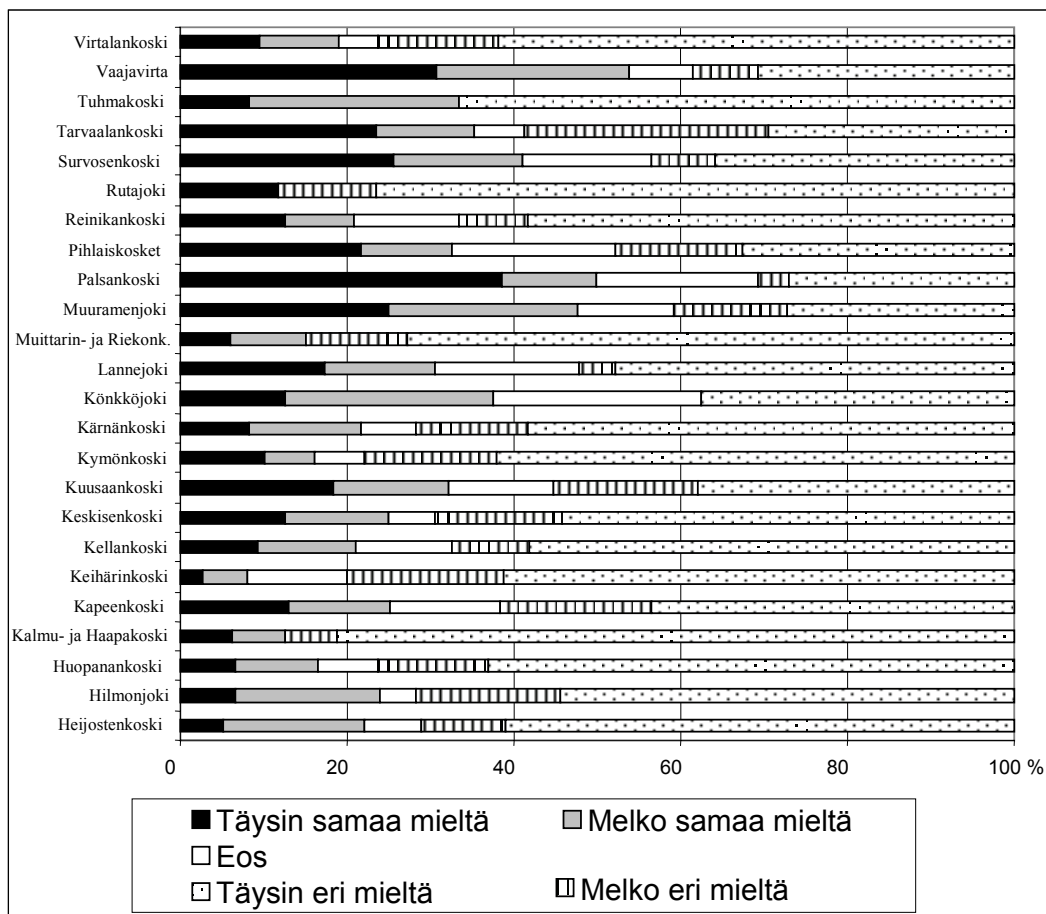
Huopanankosken ja Keihärinkosken kalastajat olivat vähiten pyyntikokoisten taimenten lisäämisen kannalla. Tuloksen voi tulkita siten, että kohteesta saadaan kalastajien mielestä jo riittävästi taimenta tai sitten kalastajat eivät ole juurikaan kiinnostuneet kookkaiden istukkaiden kalastamisesta. Selvästi pyyntikokoisen taimenen istutuksia haluttiin lisäävän mm. Survosenkoskella, Reinikankoskella ja Palsankoskella, joissa osa istukkaista on kirjolohta. Esimerkiksi Palsankoskella kalastajien toiveena ei liene istutetun kalamäärän lisääminen vaan kirjolohen korvaaminen useammin taimenella, sillä kohteen saalisvarmuutta pidettiin hyvänä.

Kuva 12. Kalastajien vastausten jakauma (%) esitettyyn väittämään: ”Kohteessa tulisi lisätä pyyntikokoisten taimenten istutuksia”.

Yleisellä tasolla tarkastellen pyyntikokoisia taimenistukkaita ei voida kalastajien mielestä korvata kirjolohella. Täysin kirjolohi-istutuksia vastaan oli kohteiden keskiarvona 52 % ja melko lailla vastaan 12 % vastaajista. Kirjolohi-istutuksia kannatti vahvasti 14 % ja jonkin verran 13 %.

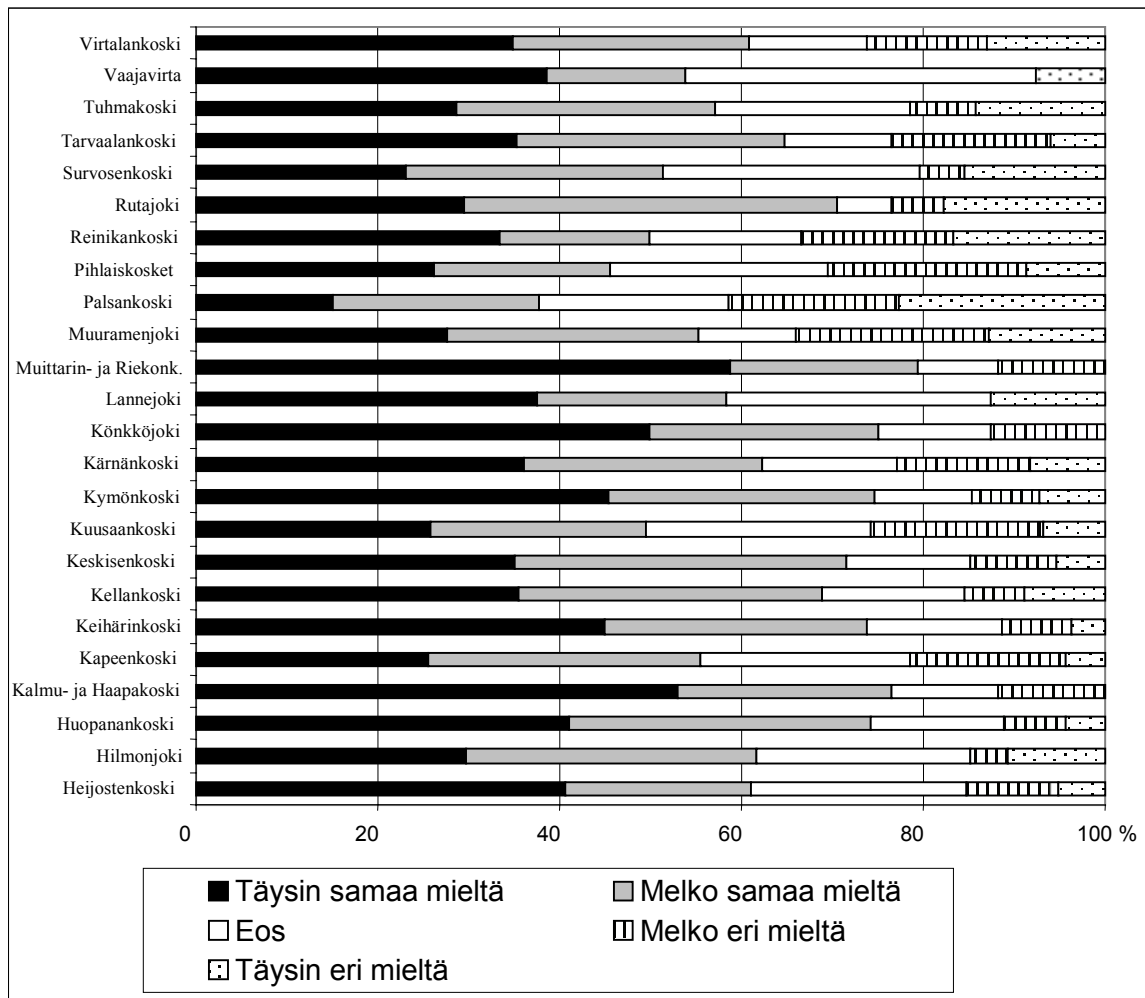
Kohteiden kesken oli selviä eroja suhtautumisessa kirjoloheen, sillä vaihteluväli istutuksia kannattavien osalta kohteiden kesken oli 8-54 % (kuva 13). Parhaiten kirjolohi-istutukset hyväksyttiin niillä kohteilla, mihin sitä on jo aiemmin istutettu. Näyttää siis siltä, että kirjolohi on selvästi vähemmän arvostettu saalis, mutta sitäkin voidaan tiettyihin kohteisiin istuttaa taimenen lisäksi.

Kuva 13. Kalastajien vastausten jakauma esitettyyn väittämään: ”Pyyntikokoiset taimenistukkaat voitaisiin korvata ainakin osin kirjolohella”.

Kalastajat toivoivat, että suurin osa istutusvaroista käytettäisiin taimenen poikasistukkaisiin pyyntikokoisten kalojen sijaan. Täysin samaa mieltä asiasta oli kohteiden keskiarvona 35 % ja melko samaa mieltä 27 % vastaajista. Täysin eri mieltä oli 9 % ja melko eri mieltä 11 %. Vaihteluväli poikasistukkaita kannattavien osalta kohteiden kesken oli 38-79 % (kuva 14). Perhokalastajat toivoivat enemmän poikasistukkaisiin panostamista kuin uistinkalastajat (riippumattomuudesta, $\chi^2= 43,6$, $p<0,001$).

Suurinta poikasistukkaiden kannatus oli Viitasaaren ja Saarijärven reittien koskilla sekä Leivonmäen Rutajoella ja Hankasalmen Keskisenkoskella. Vähiten poikasistukkaista oltiin kiinnostuneita jo mainituilla kirjolohi-istutuksia suosivilla kohteilla. Nämä kohteet näyttävät profiloituvan selvästi kohteiksi, joissa toivotaan edullista lupahintaa, pyyntikokoista kalaa ja suurta saalisvarmuutta.

Kuva 14. Kalastajien vastausten jakauma (%) esitettyyn väittämään: ”Suurin osa istutusvaroista tulisi käyttää taimenen pienpoikasistutuksiin”.

Istutuksista ei voida kuitenkaan luopua kalastajien mielestä. Istutuksista luopumisesta täysin samaa mieltä oli kohteiden keskiarvona 4 % ja melko samaa mieltä 9 % vastaajista. Täysin eri mieltä oli 49 % ja melko eri mieltä 30 %. Kannatus istutuksista luopumiseen vaihteli kohteiden kesken välillä 4-33 %. Istutusten lopettaminen sai eniten kannatusta Petäjaveden Könkköjoella ja Leivonmäen Rutajoella. Molemmat ovat pienimuotoisia kohteita, joissa istutukset ovat vähäisiä ja joissa taimen lisääntyy luontaisesti (Syrjänen 2001).

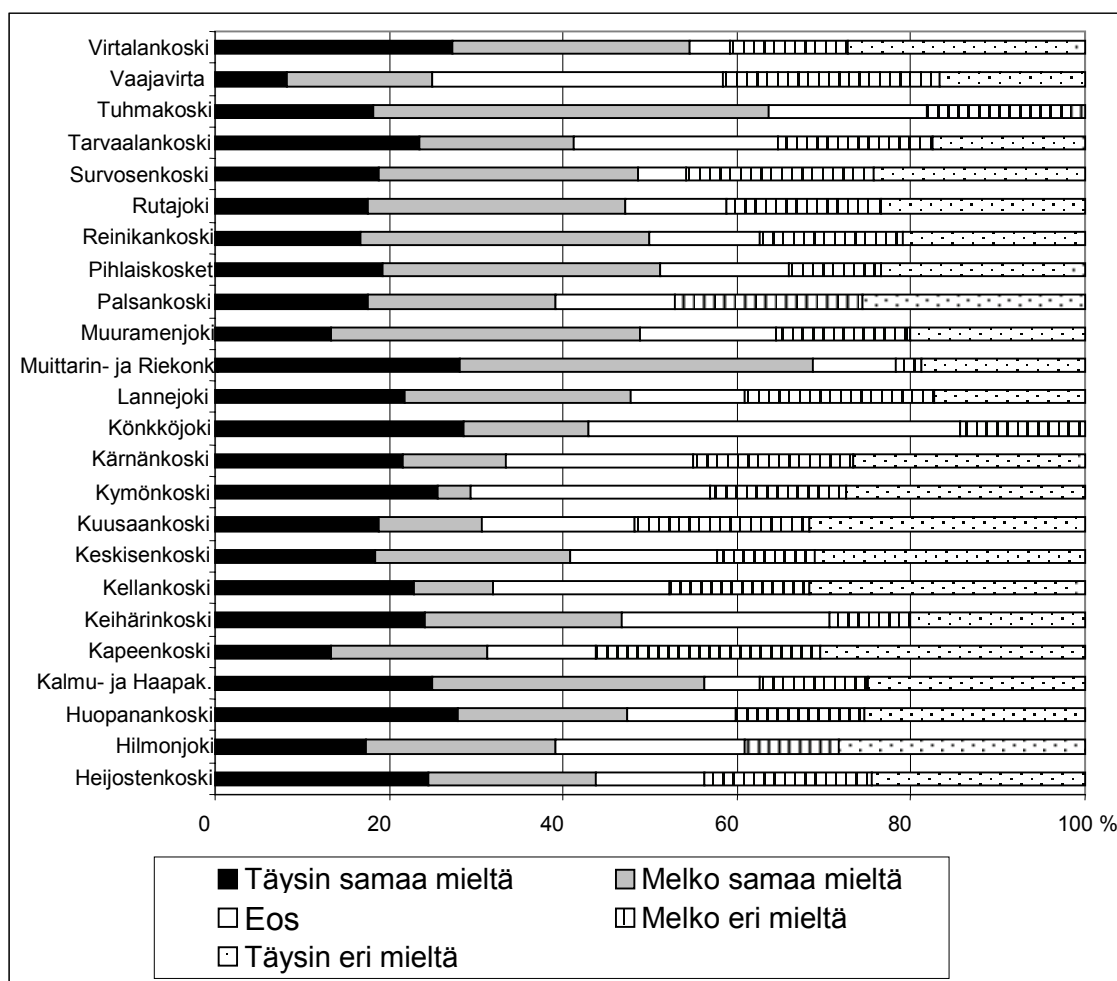
Kala- ja rapuistutusten osuus osakaskuntien kuluista on keskimäärin 57 % (Toivonen ym. 2003). Keski-Suomessa koskikohteiden istutuskustannukset ovat yli kaksinkertaistuneet vuodesta 1995 vuoteen 2003 (Airaksinen 2005). Vuonna 2000 yhtä myytyä lupaa kohti koskilla tarvittiin keskimäärin 2,2 euron istutuspanos ja katetta lupaa kohti jäi keskimäärin 16,5 euroa. Katteet vaihtelivat kohteittain välillä 2,5-31,8 euroa. Mielenkiintoista on, että istutuskustannukset eivät olleet kalastajaa kohti juurikaan korkeammat lupahinnaltaan keskimääräistä kalliimmista kohteissa. Kiinnostava ja taloudellisesti kannattava kohde on siis rakennettavissa ilman mittavaa istutustoimintaa (Airaksinen 2005).

6.3 Luonnontaimen lisää maksuhalukkuutta

Eri kohteiden keskiarvona 44 % kalastajista olisi valmis maksamaan kalastusluvasta nykyistä enemmän, jos kohteesta saisi enemmän luonnonkalaa. Täysin samaa mieltä asiasta oli kohteiden keskiarvona 21 % ja melko samaa mieltä 23 % vastaajista. Vaihi-

teluväli kohteiden kesken oli 25-69 % (kuva 15). Täysin eri mieltä oli 22 % ja melko eri mieltä 16 %.

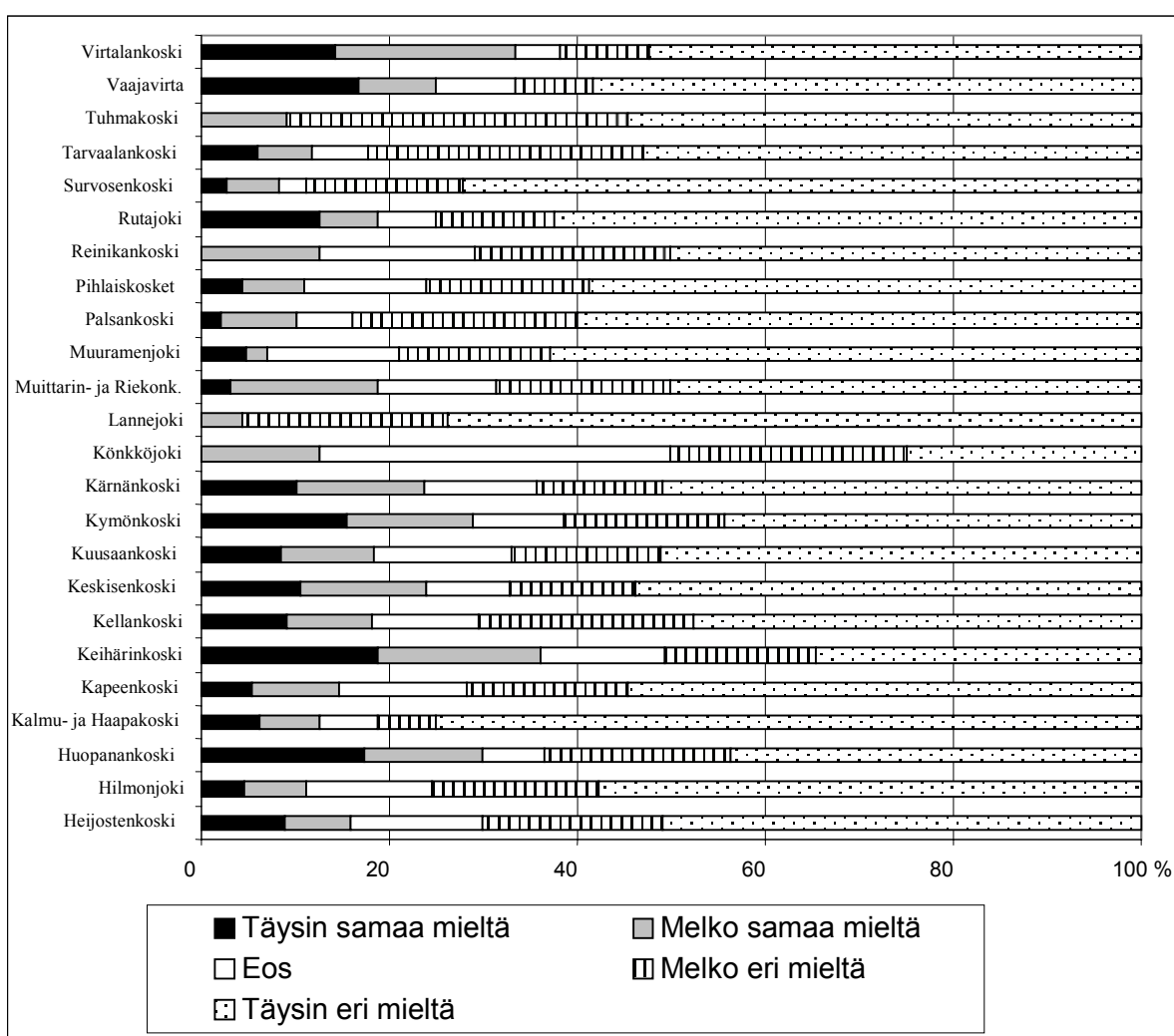
Kohteiden suhteellisilla kävijämäärillä mitaten eniten maksuhalukkuutta oli Saarijärven koskireitin kalastajilla. Esimerkiksi Muittarin- ja Riekonkosken kalastajista 69 % maksaisi kalastusluvasta nykyistä (10 euroa) enemmän. Saarijärven reitin koskien kärsijöitä selittänee vahvasti se, että reitin koskikohteiden kalastusluvut ovat varsin edullisia verrattaessa esimerkiksi Viitasaaren reitin koskiin, joilla vuorokauden kalastusluva maksaa yli 30 euroa.

Kuva 15. Kalastajien vastausten jakauma (%) esitettyyn väittämään: ”Maksaisin luvasta enemmän, jos kohteesta saisi enemmän luonnonkalaa”.

Rahamääräinen maksuhalukkuus luonnontaimenen kalastuksesta saatiin vertailukelpoiseksi kohteiden kesken erilaisin hintaehdotuksin. Näin tarkasteltuna kohteiden kesken ilmeni selviä maksuhalukkuuseroja. Kalastajien halukkuus maksaa 50 euroa vuorokauden luvasta, jos taimenkanta olisi täysin luonnonvarainen, vaihteli kohteiden kesken välillä 4-36 %. Vähiten maksuhalukkuutta ilmeni Lannejoella, Muuramenjoella, Survosenkoskella, Tuhmakoskella ja Palsankoskella, joista useampi mainittiin jo aiemmin ns. kirjolohikohteena.

Virtalankoskella, Keihärinkoskella, Huopanankoskella ja Kymönkoskella kalastaneista kolmannes hyväksyisi 50 euron vuorokausiluvan, jos kohteessa olisi luonnonvarainen taimenkanta (kuva 16). Huopanankosken ja Keihärinkosken kalastajista 10 % olisi valmis maksamaan jopa 80 euroa vuorokaudessa luonnonvaraisen taimenen kalastamisesta. Maksuhalukkuus luonnontaimenen kalastamisesta näyttää lisääntyneen Huopanankosken ja Reinikankosken osalta verrattaessa Olkion (2003) tuloksia vuodelta 2001. Muutos voitaneen tulkita näitä kahta kohdetta yleisemmäksi ilmiöksi, sillä kohteet ovat hyvin erilaisia kävijöiltään ja kalastusjärjestelyiltään.

Kuva 16. Kalastajien vastausten jakauma (%) esitettyyn väittämään: ”Maksaisin luvasta 50 euroa vuorokaudessa, jos kohteen taimenkanta olisi täysin luonnonvarainen”.

Yhteispohjoismaisessa tutkimuksessa suomalaisten kalastajien ylimääräinen maksuhalukkuus luonnonvaraisten kalakantojen suojelemiseksi ja säilyttämiseksi oli alhainen

muihin Pohjoismaihin verrattuna (Toivonen ym. 2000). Tätä selittänee osaltaan se, että kaikissa Pohjoismaissa urheilukalastajien ylimääräinen maksuhalukkuus kalastuksesta oli kotitarvekalastajia korkeampi ja se, että Suomessa kotitarvekalastajien osuus oli muita Pohjoismaita suurempi.

Yhteispohjoismaisen tutkimuksen tuloksia (Toivonen ym. 2000) ja Keski-Suomen koskien kalastajaprofiileja tarkasteltaessa näyttää siltä, että ylimääräinen maksuhalukkuus kasvaa, mitä kauempana kalastajan kotipaikka on kalastuskohteesta. Keski-Suomessa lähialueen kalastajille kelpaa myös kirjolohi, eivätkä he ole valmiita maksamaan luonnontaimen kalastuksesta yhtä paljon kuin kauempaa tulevat kalastajat. Myös Kainuussa lähialueen kalastajat olivat skeptisimpiä Ekokoskikokeilun onnistumiseen. Siellä puolet lähialueen (Hyrnsalmi) kalastajista ilmoitti, etteivät aio kalastaa Ekokoskella, missä alle 60 cm:n taimen on vapautettava (Arffman 2002).

7. Johtopäätökset ja suositukset

Keski-Suomen koskilla kalastava henkilö on tyypillisesti noin 30-vuotias ja keskimääräistä suomalaista vapaa-ajankalastajaa huomattavasti aktiivisempi kalastuksen harrastaja pyyntiponnistuksella mitattuna. Harrastus on painottunut yksipuolisesti perho- ja heittokalastukseen koski- ja virtavesillä, eivätkä nuorehkot kalastajat juurikaan harrastaneet verkkokalastusta, ongintaa, vetouistelua tai pilkintää. Saaliskalojen alkuperään ja laatuun kohdistetaan suuria odotuksia, eikä vaativien kalastajien toiveita pystytä useinkaan täyttämään pelkästään pyyntikokoisella istukastaimenella. Eniten arvostetaan vapakiintiöityjä ja saalisvarmoja kohteita, joissa on vahva luonnontaimenkanta.

Villin taimenen kalastuksesta ollaan valmiita maksamaan enemmän kuin istukkaiden kalastuksesta ja ehjäeväiset luonnontaimenet halutaan vapauttaa. Taimenten vapauttaminen näyttää perustuvan aitoon huoleen kannan tilasta ja omien kalastusmahdollisuuksien heikkenemiseen kannan voidessa huonosti. Villi taimen on kalastajille arvokkaampi elävänä kuin ravinnon lähteenä. Valikoivan kalastuksen yleistyessä saaliiksi halutaan ottaa pääasiassa rasvaeväleikattuja istukkaita ja varsinkin pienpoikasten istuttaminen nähdään tärkeänä asiana.

Koskilla käy myös kalastajia, joiden toiveet ja asenteet poikkeavat selvästi keskimääräisen kalastajan profiilista. Osalle varsinkin lähialueen kalastajista saaliin käyttö ravinnoksi on hyvin tärkeää. Tämä ryhmä vaatii edullisia lupahintoja ja hyväksyy myös mittavat pyyntikokoisen kalan istutukset, kunhan saalisvarmuus saadaan pidettyä korkeana. Nämä kalastajat eivät myöskään käytä mahdollisesti tarjolla olevia oheispalveluja. Tämä asiakasryhmä on heikosti kannattava sekä kalastusoikeuden haltijoille että matkailuyrittäjille.

Osa kalastajista ei hyväksyisi edes taimenen pienpoikasistutuksia, vaan haluaisi pitää kalaston täysin luonnollisena ja vapauttaa aina kaikki taimenet. Tämän parempaa taloudellista yhtälöä kalastusoikeuden haltija tuskin voisi toivoa. Kasvava luonnontaimenten osuus saaliissa vähentää istutuskustannuksia ja nostaa asiakastytyväisyyttä ja maksuhalukkuutta. Luonnonkalan perässä ollaan valmiita matkustamaan Keski-Suomeen useita satoja kilometrejä, jolloin oheispalvelujen tarve ja käyttö on runsaampaa.

Keski-Suomen koskikohteet voidaan jakaa karkeasti kolmeen luokkaan oheispalvelujen käytön ja asiakaskunnan suhteen. Nämä luokat ovat ulkopaikkakuntalaisten suosimat, paikallisten suosimat ja asiakasryhmältään heterogeenisemmät kohteet.

Asiakaskunta on jakautunut kohteittain ajan kuluessa kalastusjärjestelyiden ja kalaston laadun perusteella. Hyvin hoidettu kohde on houkutellut kalamiehiä kauempaakin asiakkaaksi. Pitkä matka kotiin ja kalastuskohteen välillä on luonut itsestään kysyntää oheispalveluille ja kallis lupahinta puolestaan pitänyt lähialueen kalastajien määrän vähäisenä. Muutaman kosken yhteydessä voidaankin jo puhua kalastusmatkailukohteesta, jossa eriytyneen asiakaskunnan tarpeet ja oheispalvelutarjonta kohtaavat muodostaen toimivan ja imagoltaan muista erottuvan kokonaistuotteen.

Osa kohteista on puolestaan kalastusjärjestelyiden ja lupapolitiikan takia selvästi paikallisten kalastajien suosimia kohteita. Puuttuvat vapakiintiöt, kausiluvat ja pyyntikokoisten istukkaiden varaan rakennetut kalastusjärjestelyt eivät houkuta kauempaa tulevia kalastajia, eikä kysyntää oheispalveluille synny.

Osalla kohteista asiakaskunta on huomattavasti kirjavampi. Näillä kohteilla kalastusjärjestelyiden ja palvelutarjonnan kehittämisessä näyttäisi olevan paljon mahdollisuuksia, sillä usealla näistä kohteista iso osa kalastajista olisi selvästi valmis käyttämään nykyistä tasokkaampia palveluja. Nämä asiakastoiveet jäävät ilmeisesti huomaamatta, koska kohteen asiakaskunnalla ei ole selkeää profiilia.

Kalastuksen ja palvelutarjonnan onnistunut tuotteistaminen edellyttääkin koskikohteen kalastusoikeuden haltijalta ja matkailuyrittäjiltä yhteistä visiota kohteen kehityssuunnasta. Kalastonhoito, kalastusjärjestelyt ja oheispalvelut tulisi koota kohteen pääasiakasryhmille sopivaksi kokonaisuudeksi. Kaikkien asiakasryhmien palveleminen ei ole taloudellisesti kannattavaa, eikä ristiriitaisten asiakastoiveiden vuoksi mahdollista toteuttaa laadukkaasti.

Koskikohteiden toimintaa tulisikin kehittää Keski-Suomessa aiempaa suunnitelmallisemmin ja kokonaisvaltaisemmin. Toisilla kohteilla on paremmat edellytykset luonnontaimenkohteeksi kuin toisilla. Jokaisesta merkittävämmästä kohteesta tulisi laatia selvitysten (esim. sähkökoekalastukset, saalistiedot, vaellusesteet ym.) perusteella arvio soveltuvuudesta luonnontaimenkohteeksi. Taimenen lisääntymisen kannalta keskeisillä kohteilla ehjäeväinen luonnontaimen olisi ehdottomasti rauhoitettava ja lisäksi räätälöitävä tiukat kalastussäännöt (esim. vain väkäsettömät koukut, pieni vapakiintiö) huomioiden myös kohteen ominaispiirteet ja asiakaskunta.

Huonon luonnontaimenpotentiaalin kohteita voitaisiin vastaavasti kehittää rohkeasti erityisesti asiakastoiveiden perusteella (esim. vain perhokalastajille suunnattu kirjolohikohde). Näin luotaisiin toisistaan erottuvia, erilaisille asiakasryhmille suunnattuja kohteita ja monipuolistettaisiin tarjontaa. Ohjaamalla kalastussäännöin saalista ottavat kalastajat taimenen kannalta vähämerkityksisiin kohteisiin turvattaisiin tärkeimpien taimenkohteiden kutukalojen tulevaisuus ja mahdollistettaisiin samalla laadukas kalastus.

8. Kiitokset

Koskikalastajien mielipiteitä kalastonhoidosta ja kalastusjärjestelyistä ei ole aikaisemmin Keski-Suomessa laajasti kartoitettu. Näin monta kohdetta käsittävää selvitystä ei olisi ollut mahdollista tehdä ilman Keski-Suomen järvitaimenhanketta ja sen laajaa yhteistyökumppaneiden joukkoa. Kiitämme Keski-Suomen järvitaimenhankkeen rahoittajia, joita ovat Keski-Suomen TE-keskus (EMOTR), kaksitoista kuntaa ja kaupunkia (Joutsa, Jyväskylä, Kannonkoski, Kivijärvi, Konnevesi, Laukaa, Leivonmäki, Petäjävesi, Pihtipudas, Saarijärvi, Viitasaari ja Äänekoski), kaksitoista kalastusalueita (Ala- ja Keski-Keitele, Jämsänjokilaakso, Pääjärvi, Kivijärvi, Konnevesi-Kuusvesi, Kuhmoinen, Leppävesi, Pihtipudas, Pohjois-Keitele, Pohjois-Päijänne, Saarijärvi, Suontee) sekä Keski-Suomen liitto, Metsähallitus ja Konneveden kalatutkimus ry. Yhteistyökumppanuudesta ja hankkeen ideoinnista kiitämme lisäksi Jyväskylän yliopistoa, Keski-Suomen Kalatalouskeskusta, Keski-Suomen ympäristökeskusta ja Kapeenkoski Oy:tä. Erityisesti tutkimuksessa tarvittujen yhteystietojen kokoaminen saalisuurannan yhteydessä oli iso ponnistus, joka vaati paljon aikaa ja tarkoitusta varten räätälöidyn tietokannan, jonka laatimisesta kiitämme Esko Lehtistä. Aineiston tilastolliseen käsittelyyn liittyvistä neuvoista kiitämme Markku Julkusta.

Kirjallisuus

- Aho, R. 2002. Metsähallituksen kalastusasiakkaiden käsityksiä kalastuspalveluista. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu. Talouden ja hallinnon koulutusohjelma. Tradenomitutkinnon opinnäytetyö. 76.s + liitteet.
- Airaksinen, M. 2005. Keskisuomalaisten koskikalastuskohteiden kannattavuusanalyysi sekä kannattavuuteen liittyvien muuttujien tarkastelua. Jyväskylän yliopisto. Taloustieteiden tiedekunta. Laskentatoimen pro gradu –tutkielma. 72 s. + liitteet.
- Airaksinen, M. & Valkeajärvi, P. 2005. Vapakalastus Keski-Suomen koskilla vuonna 2004. Osa I. Saalis ja pyyntiponnistus. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kala- ja riistaraportteja 360. 29 s.
- Arffman, J. 2002. Luvan reitin alueen kalastuskysely. Arffman Consulting Oy. Moniste (selvitysraportti). 34 s.
- Kemppainen, S. & Juntunen, K. (toim.) 2000. Simojoen, Kiiminkijoen ja Pyhäjoen vapakalastus vuonna 1999. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kala- ja riistaraportteja 183. 17 s.
- Korsu, K., Valkeajärvi, P., Bagge, P., Eloranta, A., Janhonen, I., Karjalainen, J. & Syrjänen, J. 2001. Järvi- ja koskialueiden Keski-Suomessa – elämyksestä elinkeinoksi. Esiselvitysraportti. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Laukaa / Jyväskylä. 35 s.
- Mikkola, J. & Yrjölä, R. 2003. Suomalainen vapaa-ajankalastus ja -kalastaja vuosittain vaihteessa. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kalatutkimuksia 190. 35 s.
- Olkio, K. 2003. Virtavesikunnostusten sosioekonomisista vaikutuksista Keski-Suomessa. Keski-Suomen ympäristökeskus. Moniste. 65 s. + liitteet.
- Olkio, K. & Korkeamäki, H. 2004. Virtavesikunnostusten vaikutuksista matkailuyritysten toimintaan Keski-Suomessa. Keski-Suomen ympäristökeskus. Moniste 42 s. + liitteet.
- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. 2004. Vapaa-ajankalastus 2002. SVT. Maa-, metsä- ja kalatalous. 2004:51. 29 s.
- Syrjänen, J. 2001. Leivonmäen Rutajoen käyttö- ja hoitosuunnitelma. Jyväskylän yliopisto. 33 s.
- Toivonen, A-L., Mikkola, J. & Salmi, J. 2003. Vapaa-ajankalastuksen monet merkitykset. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kalatutkimuksia 187. 30 s.
- Toivonen, A-L., Appelblad, H., Bengtsson, B., Geertz-Hansen, P., Guðbersson, G., Kristofersson, D., Kyrkebo, H. Navrud, S. Roth, E., Tuunainen, P & Weissglas, G. 2000. Economic value of recreational fisheries in the Nordic countries. Nordic Council of Ministers, TemaNord 2000: 604. 71 s.

Liitteet

Liite 1 Kyselylomake sivu 1/3

RIISTAN- JA KALANTUTKIMUS

KESKI-SUOMI - VILLIN TAIMENEN MAAKUNTA

KOSKIKALASTUSKYSELY

TAUSTATIEDOT

Nimi _____

Osoite _____

Postinumero ja postitoimipaikka _____

Ikä 10-19 20-24 25-29 30-34 35-39 40-44 45-49 50-54 55-59 60-64 65-

Koulutus peruskoulu ammattikoulu lukio keskiaste ammattikorkeakoulu yliopisto

Ammatti _____

Asuinpaikka (Ilmoita maakunta) _____

KALASTUSHARRASTUS

Ilmoita kaksi vuodessa eniten kalastuspäiviäsi kerryttävää kalastustapaa (merkitse "1" ja "2") onginta pilkintä heittok. perhok. vetouistelu verkkok./muut pyydykset

Kuinka monena vuorokautena kalastit *vapavälinein* ajanjaksolla 1.9.2003 - 31.8.2004 _____ vuorokautena

Kuinka suuri osuus (%) vapakalastuksestasi tapahtuu Keski-Suomessa _____ %

Missä muualla ja kuinka paljon kalastat vapavälinein vuosittain

Ilmoita alue maakuntatasolla, esim. Pohjois-Savo

Ilmoita myös %-osuus vuosittaisesta vapakalastuksestasi alueittain _____ %

_____ %

_____ %

Ilmoita kaksi mieluisinta vesistötyyppiä vapa- kalastukseen (merkitse "1" ja "2")

lammet järvet meri purot kosket istuta ja ongi- lammet/järvet

Kuinka paljon käytit rahaa jokaista vapakalastusvuorokautta kohden ajanjaksolla 1.9.-2003-31.8.2004 (luvat, muut ostetut palvelut sekä polttoainekulut)

_____ euroa/vrk

Miten uskot vapakalastusharrastuksesi kehittyvän seuraavan viiden vuoden aikana?

Vapakalastusvuorokaudet lisääntyvät pysyvät ennallaan vähenevät

Oheispalvelujen käyttö (esim.majoitus tai opastus) lisääntyy pysyy ennallaan vähenee

Vapakalastusvuorokaudet Keski-Suomessa lisääntyvät pysyvät ennallaan vähenevät

